

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Právní úprava obecného užívání lesa

Kateřina Vejšická

Plzeň 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
Katedra správního práva

Studijní program: Právo a právní věda

Obor: Právo

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Právní úprava obecného užívání lesa

Kateřina Vejšická

Vedoucí práce: doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Katedra správního práva

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „Právní úprava obecného užívání lesa“ jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Božejovice, březen 2022

Kateřina Vejšická

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce doc. JUDr. Vojtěchu Stejskalovi, Ph.D., za jeho rady a pomoc související s psaním této diplomové práce. Současně bych však také ráda poděkovala své rodině a přátelům, neboť právě oni mi byli oporou během studia.

Obsah

1. Úvod	1
2. Les a jeho funkce	3
2.1 Definice pojmu „les“	3
2.1.1 Definice dle zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů	3
2.1.2 Definice dle jiných zákonů	5
2.2 Funkce lesa	6
2.3 Kategorizace lesů.....	7
2.3.1 Lesy ochranné	8
2.3.2 Lesy zvláštního určení	9
2.3.3 Lesy hospodářské	10
3. Veřejné užívání	12
3.1 Kategorie veřejného užívání	13
3.1.1 Obecné užívání.....	13
3.1.2 Zvláštní užívání.....	14
3.1.3 Užívání veřejných ústavů.....	15
3.2 Komparace jednotlivých druhů veřejného užívání	16
4. Obecné užívání lesa	18
4.1 Charakteristika obecného užívání lesa.....	18
4.2 Základní práva v rámci obecného užívání lesa.....	19
4.2.1 Problematika základních práv obecného užívání lesa.....	19
4.2.2 Lesní plody.....	20
4.2.3 Klestí	20
4.2.4 Sběr pro vlastní potřebu	20
4.3 Limitace obecného užívání lesa.....	21
4.4 Omezení v rámci obecného užívání lesa	22
4.5 Včely v rámci obecného užívání lesa	24
4.6 Ochranná služba v rámci obecného užívání lesa	24
5. Práva a povinnosti v rámci obecného užívání lesa	27
5.1 Práva a povinnosti vyplývající z lesního zákona.....	27
5.1.1 Návštěvníci lesa	27
5.1.1.1 Základní práva a povinnosti	27
5.1.1.2 Zákazy některých činností v lese.....	28
5.1.1.3 Organizované nebo hromadné sportovní akce v lese	31

5.1.1.4	Obecné užívání lesa a výkon práva myslivosti	32
5.1.2	Vlastník, popř. nájemce lesa a jejich zaměstnanci.....	32
5.1.2.1	Základ právního postavení vlastníků lesa	32
5.1.2.2	Udělení souhlasu v rámci obecného užívání lesa.....	33
5.1.2.3	Zákazy některých činností v lese vztahující se na vlastníky lesa...	33
5.1.2.4	Udělení výjimky ze zákazů některých činností v lese.....	34
5.1.2.5	Obecného užívání lesa a výkon práva myslivosti	35
5.1.2.6	Vlastník lesa a jiné fyzické nebo právnické osoby.....	35
5.1.3	Chovatelé včel.....	35
5.1.4	Orgán státní správy lesů	36
5.1.4.1	Rozhodnutí o dočasném omezení nebo vyloučení vstupu do lesa .	36
5.1.4.2	Udělení výjimky ze zákazů některých činností v lese.....	37
5.1.4.3	Organizované nebo hromadné sportovní akce v lese	37
5.1.4.4	Zákaz jezdit a stát v lese s motorovými vozidly	38
5.1.4.5	Vztah orgánu státní správy lesů k lesní strážci	38
5.1.4.6	Orgán státní správy lesů a jiné fyzické nebo právnické osoby.....	38
5.1.5	Lesní stráž	39
5.1.5.1	Práva a povinnosti lesní strážce	39
5.1.6	Právnické a fyzické osoby poškozující les.....	41
5.1.7	Vlastníci nemovitostí, investoři staveb a zařízení.....	41
5.2	Práva a povinnosti vyplývající z jiných zákonů	42
5.2.1	Zákon o ochraně přírody a krajiny	42
5.2.1.1	Národní park.....	43
5.2.1.2	Chráněná krajinná oblast	43
5.2.1.3	Národní přírodní rezervace a přírodní rezervace.....	44
5.2.1.4	Národní přírodní památka a přírodní památka	44
5.2.2	Zákon o myslivosti.....	45
6.	Právní odpovědnost při obecném užívání lesa.....	46
6.1	Odpovědnost v právu životního prostředí obecně	46
6.2	Odpovědnost v rámci obecného užívání lesa.....	47
6.2.1	Správněprávní odpovědnost.....	47
6.2.1.1	Přestupky dle lesního zákona	48
6.2.1.2	Přestupky dle zákona o České inspekci životního prostředí	50
6.2.2	Soukromoprávní odpovědnost za škodu a újmu	51
6.2.2.1	Náhrada škody	51

6.2.2.2 Náhrada újmy na zdraví a životě	52
6.2.3 Trestněprávní odpovědnost	53
6.2.3.1 Poškození a ohrožení životního prostředí	54
6.2.3.2 Poškození lesa	55
6.2.3.3 Poškození chráněných částí přírody	56
6.2.4 Odpovědnost za ekologickou újmu	56
6.2.5 Shrnutí odpovědnosti v rámci obecného užívání lesa	57
7. Komparace s polskou právní úpravou	59
7.1 Vymezení pojmu les	59
7.2 Kategorizace lesa	60
7.3 Obecné užívání lesa	62
7.3.1 Vstup do lesa	62
7.3.2 Sběr plodů lesního podrostu	64
7.3.3 Včelíny	66
7.3.4 Práva a povinnosti v rámci obecného užívání lesa	67
7.4 Lesní služba	70
7.5 Právní odpovědnost při obecném užívání lesa	74
8. Závěr	75
Seznam použitých zdrojů	77
Resume	80

1. Úvod

Les má v právu životního prostředí velmi pevné postavení, neboť představuje specifický ekosystém. Zejména z toho důvodu je nutné, aby na něj bylo nahlíženo jako na celek, který je složen z různorodých dílů, jimž je však třeba věnovat náležitou pozornost. Jen tak je totiž možné pochopení možností vedoucích k plnohodnotnému užívání lesa ze strany osob, které se nacházejí na území České republiky.

V rámci využívání specifických možností, které les nabízí, vstupuje do popředí funkce rekreační, i když by se to tak na první pohled nemuselo zdát. Rekreační funkce totiž představuje možnost využití lesa ze strany velmi, velmi širokého okruhu osob, neboť obecné užívání lesa je v rámci České republiky dostupné pro každého, kdo se nachází na jejím území.

Obecné užívání lesa tak tedy v rámci českého právního řádu představuje velmi zajímavou problematiku, neboť pro zachování alespoň současného stavu lesů je více než potřebné stanovení adekvátních podmínek vedoucích k jejich užívání. Samozřejmě, že by nikdo tyto podmínky neměl porušovat, avšak na to se spolehnout nedá, a tak je následně nutné také stanovení pokut a trestů za případná porušení předem stavených pravidel.

Hlavním cílem této diplomové práce je uvedení do problematiky obecného užívání lesa, a následně zejména stanovení pravidel v rámci obecného užívání lesa, a to zejména dle zákona č. 289/1995 Sb., lesního zákona. Stanovení práv a povinností se však netýká jen návštěvníků lesa, ale i včelařů, vlastníků lesů nebo lesní strážce. Vedle výše uvedeného je však mým cílem také komparace české právní úpravy s polskou právní úpravou, neboť právě mezi těmito dvěma úpravami spočívá hlavní rozdíl v možnosti zákazu vstupu do lesa.

Svou diplomovou práci jsem rozdělila do šesti hlavních kapitol. Nejprve se budu věnovat vymezení pojmu les z právního hlediska, neboť právě toto považuji za opravdový základ vedoucí k pochopení podstaty této diplomové práce. Následně půjde o úvod do problematiky veřejného užívání obecně, neboť obecné užívání lesa reprezentuje skupinu obecného užívání, které v rámci veřejného užívání představuje základní kategorii. U této kapitoly však došlo k jejímu

přejmenování z „Exkurz do veřejného užívání“ na „Veřejné užívání“, a to po domluvě s vedoucím této diplomové práce.

V rámci třetí kapitoly se zaměřím zejména na charakteristiku obecného užívání, a to spolu se stanovením základních práv a povinností v rámci obecného užívání, přičemž kapitola čtvrtá na tuto kapitolu naváže, neboť zde budou blíže specifikována práva a povinnosti v rámci obecného užívání lesa, a to ke vztahu k návštěvníkům lesa, včelařům, majitelům lesa, lesní strážím, a také směrem k osobám, které mohou svým jednáním les poškodit. V rámci předposlední kapitoly se zaměřím na stanovení právní odpovědnosti v souvislosti s obecným užíváním lesa, neboť je důležité vědět, co následuje po porušení stanovených pravidel. V poslední řadě se budu věnovat komparaci s polskou právní úpravou, neboť právě rozdíly mezi těmito dvěma úpravami dostatečně podtrhnou tuto problematiku.

2. Les a jeho funkce

Les lze považovat za jednu z velmi významných a podstatných složek životního prostředí. Osobně se domnívám, že je tomu tak zejména z toho důvodu, že se jedná o ekosystém, který je společnosti opravdu velmi prospěšný, neboť několika odlišnými funkcemi ovlivňuje kvalitu jejího života. Jedná se nejen o prostředí, díky kterému dochází k zajištění dodávky tepla do velkého procenta domácností, které se v České republice nacházejí, ale hlavně o místo, které je dle českého právního řádu přístupné každému, což je v dnešním světě opravdovou vzácností, i když se to tak na první pohled nezdá.

Aby však bylo možné pochopení veškerých souvislostí, které se k této problematice pojí, považuji za podstatné nejprve vymezit, co pojem les v právním slova smyslu vlastně znamená, neboť právě tento pojem ztělesňuje podstatu této diplomové práce.

2.1 Definice pojmu „les“

2.1.1 Definice dle zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon), v § 2 písm. a) uvádí, že se jedná o lesní porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkcí lesa. Tato definice je však z mého úhlu pohledu poměrně nedostatečná, jelikož z ní nevyplývají žádné podrobnosti, které by dovolovaly nahlížet na výše uvedený pojem poněkud šířeji. Zejména z toho důvodu je nutné vysvětlit následující: jednak pojem lesních porostů, jednak pojem prostředí.

Definice pojmu lesních porostů se nachází v § 2 písm. c) lesního zákona, přičemž z jeho znění vyplývá, že se jedná o stromy a keře lesních dřevin, které v daných podmínkách plní funkce lesa. Stromy a keře lesních dřevin jsou snadno pochopitelnými pojmy, avšak u funkcí lesa tomu tak není, a právě proto jim bude věnována pozornost v rámci následující podkapitoly, která je součástí této kapitoly.

Díky výše uvedené definici, tj. vysvětlení toho, co se skrývá pod pojmem lesních porostů, je právní význam slova les o něco pochopitelnější, neboť dochází k pochopení podstaty toho, čím je les tvořen. Stále se však nejedná o ucelený pohled na tuto problematiku, a proto je nutné vysvětlit také pojem prostředí.

Prostředí představuje poměrně složitý pojem, a to zejména v souvislosti s jeho adekvátním výkladem, jelikož je možné nahlížet na něj z několika různorodých úhlů. S ohledem na výše uvedené se domnívám, že tím nejpřesnějším východiskem bude úhel pohledu, kterým zákon míní prostředí, na jehož tvorbě se les podílí společně s dalšími částmi přírody, a s nímž tedy vytváří vskutku specifický ekosystém.¹

Podstatnou součástí definice tohoto specifického ekosystému však představují mimo jiné také pozemky, na nichž dochází k plnění funkcí lesa, a to zejména z toho důvodu, že na základě jejich existence je možné rozlišovat mezi tím, co les opravdu je, a tím, co les není.

Touto problematikou se zabývá lesní zákon zejména v § 3 odst. 1, kde je uvedeno, že se jedná o:

- a) pozemky s lesními porosty a plochy, na nichž byly lesní porosty odstraněny za účelem obnovy, lesní průseky a nezpevněné lesní cesty, nejsou-li širší než čtyři metry, a pozemky, na nichž byly lesní porosty dočasně odstraněny na základě rozhodnutí orgánu státní správy lesů dle § 13 odst. 1 tohoto zákona („lesní pozemky“),
- b) zpevněné lesní cesty, drobné vodní povrchy, ostatní plochy, pozemky nad horní hranicí dřevinné vegetace (hole), s výjimkou pozemků zastavěných a jejich příjezdních komunikací, a lesní pastviny a políčka pro zvěř, pokud nejsou součástí zemědělského půdního fondu, a jestliže s lesem souvisejí nebo slouží lesnímu hospodářství („jiné pozemky“).

Dle lesního zákona se lesem rozumí poměrně specifický ekosystém, jehož součástí jsou jednak stromy a keře lesních dřevin, jednak lesní a jiné pozemky, jejichž cílem je plnění funkcí lesa. Současně je však nutné počítat s tím, že za les jsou s ohledem ke všem výše uvedeným okolnostem považovány pozemky určené k plnění funkcí lesa, a to bez ohledu na existenci či neexistenci lesního porostu.²

¹ PEKÁREK, Milan a kol. Právo životního prostředí. 2. díl. 2., přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 379 s. Edice učebnic; č. 377, 396. ISBN 80-210-3978-7., str. 312

² Lesnická práce: Několik poznámek k pojmu “les” podle § 2, písm. a) lesního zákona [online]. 2001. Brno, 2001 [cit. 2021-11-25]. Dostupné z: <https://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-80-2001/lesnicka-prace-c-3-01/nekolik-poznamek-k-pojmu-les-podle-2-pism-a-lesniho-zakona>

2.1.2 Definice dle jiných zákonů

Definice vyplývající z lesního zákona, tj. že les je představován lesními porosty a jejich prostředím, dále také lesními a jinými pozemky, kde následně dochází k plnění funkcí lesa, není však jedinou zákonnou definicí vedoucí k pochopení lesa v rámci práva. Vedle lesního zákona je totiž možné použití dvou dalších zákonů z oblasti práva životního prostředí – zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí a zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.³

Zákon o životním prostředí uvádí v § 3 definici ekosystému, které les plně odpovídá. Tato skutečnost vede k tomu, že i v případě lesa se jedná o funkční soustavu živých a neživých složek životního prostředí, které jsou navzájem spojeny výměnou látek, tokem energie a předáváním informací a které se vzájemně ovlivňují a vyvíjejí v určitém prostoru a čase.⁴ Znamená to, že les představuje celek skládající se z několika dílů, přičemž je potřebné věnovat každému z nich náležitou pozornost, a to zejména z toho důvodu, že právě jednotlivé díly ovlivňují celkovou funkčnost ekosystému.

Dle zákona o ochraně přírody a krajiny, konkrétně dle § 3 odst. b) tohoto zákona, jsou lesy vyhlášeny za významné krajinné prvky, což následně vede k tomu, že podléhají zvláštnímu režimu ochrany dle § 4 odst. 2 tohoto zákona.⁵ Na tomto režimu ochrany je nejpodstatnější fakt, že lesy jsou chráněny před poškozením a ničením⁶, přičemž právě v tomto je zde úzká souvislost se základní podmínkou obecného užívání lesa, které je ústředním tématem kapitoly č. 4 této diplomové práce, kde bude následně obecné užívání lesa rozebráno blíže. Zvláštní režim ochrany je u lesů nastaven zejména z toho důvodu, že je nutné jejich zachování, jelikož jejich obnova je procesem, který je opravdu velmi náročný, a to po všech stránkách.

Z výše uvedeného vyplývá, že je nutné nahlížet na pojem les po právní stránce šířeji, než jak by se na první pohled mohlo zdát. Samozřejmě, že opravdovým základem je v tomto případě definice vyplývající z lesního zákona, avšak nesmí se zapomínat ani na ostatní zákony z oblasti životního prostředí,

³ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 4

⁴ § 3 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

⁵ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 4

⁶ § 4 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

neboť právě tyto zákony přispívají k různorodým úhlům pohledu na řešenou problematiku.

2.2 Funkce lesa

Funkce lesa velmi úzce souvisejí s lesem samotným, což je způsobeno zejména tím, že právě jejich naplnění je cílem lesa. Je tak tedy logické, že spadají do seznamu základních pojmů v rámci lesního zákona, což vyplývá z § 2 písm. b) tohoto zákona, který je definuje jako přínosy podmíněné existencí lesa. Tradičně jsou přitom tyto funkce členěny na produkční a mimoprodukční funkce.⁷

Produkční funkce představují skupinu tradičních hospodářských funkcí, a zejména z tohoto důvodu není nutné pochybovat o jejich významu. Nejvýznamnější funkcí je v rámci této kategorie funkce dřevoprodukční⁸, avšak jistě by se dalo říci, že existuje také funkce produkce lesních plodů⁹. V souvislosti s funkcí dřevoprodukční vystupuje les jako zdroj obnovitelné suroviny¹⁰, tj. dřeva, což by však v žádném případě nemělo vést k utlumování či znehodnocování funkce produkce lesních plodů, která bývá mnohdy opomínaná. Produkce dřeva má pro současnou společnost poměrně větší význam, než jak je tomu v případě produkce lesních plodů, avšak na druhou stranu je také nutné zmínit, že i malé potěšení v podobě lesního ovoce může být člověku více než prospěšné.

Mimoprodukční funkce jsou poněkud početnější skupinou, přičemž i zde je nutné brát v potaz jejich význam, a to opět v rámci celé společnosti. Převážně se jedná o funkce ekologické, neboť lesy příznivě působí na klimatické a vodní poměry, produkují kyslík, zachycují prach a jiné škodlivé látky z ovzduší nebo chrání půdu před větrnou a vodní erozí.¹¹ Co se týče výčtu jednotlivých funkcí, jedná se například o funkci protierozní, vodohospodářskou či krajinnotvornou.¹²

⁷ JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. Právo životního prostředí: zvláštní část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 623 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 527. ISBN 978-80-210-8041-6, str. 190

⁸ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. xlvii, 629 s. Právnické učebnice; 90. ISBN 978-80-7400-338-7, str. 319

⁹ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 4

¹⁰ Tamtéž, str. 4

¹¹ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. xlvii, 629 s. Právnické učebnice; 90. ISBN 978-80-7400-338-7, str. 319

¹² JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. Právo životního prostředí: zvláštní část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 623 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 527. ISBN 978-80-210-8041-6, str. 190

Domnívám se však, že je nutné upozornit také na funkci rekreační¹³, jelikož ta opravdu velmi úzce souvisí s tématem této diplomové práce. Přece jít se jen tak projít do lesa načerpat z něj novou energii může být mnohdy tím největším přínosem pro každého z nás.

Jednotlivé funkce mají jistě v rámci tohoto poměrně specifického ekosystému své pevné postavení, přičemž je dle mého názoru zcela vedlejší, zda se jedná o funkce produkční, nebo funkce mimoprodukční. Právě toto postavení tak jen zdůrazňuje podstatu jejich významu, což následně vede k jejich lehkému průniku mimo obecnou problematiku lesa.

2.3 Kategorizace lesů

Kategorizace lesů představuje nedílnou součást této kapitoly, přičemž ji lze vysvětlit jako vodítko sloužící k diferenciování lesů, a to dle převažujících funkcí, které plní.¹⁴ Výše uvedené poukazuje na velmi úzkou propojenost s předešlou podkapitolou v rámci této kapitoly, neboť právě v souvislosti s ní je nutné zmínit, že zařazení lesa do určité kategorie nevede v žádném případě k tomu, aby les plnil jen ty funkce, které odpovídají zařazení do dané kategorie, a ostatní funkce potlačil.¹⁵ Naopak, dané zařazení vede k tomu, že jsou vytvořeny určité předpoklady, díky kterým jsou následně v lesích podporovány ty funkce, které v nich mají převažující charakter.¹⁶

Zařazení lesa do určité kategorie tak tedy vede k tomu, aby byly posíleny funkce, které jsou v něm předpokládány, což slouží k naplnění účelu existence lesa, avšak vedle toho je nutné, aby ostatním funkcím nebyl znemožňován jejich výkon, neboť něco takového není v rámci tohoto specifického ekosystému vhodné.

Členění však není jediným důvodem existence diferenciací lesů, a to zejména z toho důvodu, že její prospěch lze spatřovat také v tom, že vlastníci, resp. oprávnění hospodáři, smějí hospodařit, resp. využívat les, jen v závislosti na

¹³ JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. Právo životního prostředí: zvláštní část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 623 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 527. ISBN 978-80-210-8041-6, str. 190

¹⁴ Tamtéž, str. 196

¹⁵ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 16

¹⁶ Tamtéž, str. 16

jeho zařazení do příslušné kategorie.¹⁷ Něco takového tak tedy slouží zejména k tomu, aby byl les zachován tak, jak je to v daný moment a na daném místě možné, avšak současně zde existuje potřeba zachování adekvátního stupně ochrany. Právě díky dostatečné ochraně dochází k zachování lesa v tom nejlepším slova smyslu.

Konkrétní kategorizací se zabývá § 6 lesního zákona, který rozřazuje lesy do následujících kategorií:

- a) lesy ochranné,
- b) lesy zvláštního určení,
- c) lesy hospodářské.

2.3.1 Lesy ochranné

Ochranné lesy jsou zakotveny v § 7 odst. 1 lesního zákona, přičemž se jedná o:

- a) lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích,
- b) vysokohorské lesy pod hranicí stromové vegetace chránící níže položené lesy a lesy na exponovaných hřebenech,
- c) lesy v klečovém lesním vegetačním stupni.

V rámci této kategorie se tak tedy nalézají lesy, které plní především dvě mimoprodukční funkce lesa, přičemž se jedná jak o funkci půdoochranou, tak funkci vodoochranou.¹⁸ Právě díky těmto primárním funkcím je možné označit posláním ochranných lesů dvojím způsobem, přičemž jde zejména o to, že tyto lesy mají bránit jednak erozi půdy, jednak poškození pozemků, které s nimi souvisejí.

Co se týče zařazení do této kategorie lesů, tak dle § 7 odst. 2 lesního zákona zde rozhoduje orgán státní správy lesů, a to na základě návrhu vlastníka lesa nebo z vlastní iniciativy. Podmínkou úspěšného zařazení je však zejména to, aby se jednalo o lesy, jejichž charakteristika je shodná se zněním § 7 odst. 1 lesního zákona, které bylo uvedeno výše.

¹⁷ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1. 1. 2006. Praha: Linde, 2006. 591 s. ISBN 80-7201-609-1, str. 512

¹⁸ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 17

2.3.2 Lesy zvláštního určení

Vymezení lesů zvláštního určení je o něco složitější, než jak tomu bylo v rámci první kategorie, tj. ochranných lesů. Tato problematika je upravena v § 8 lesního zákona, zejména v odst. 1, 2, kde jsou ve své podstatě tyto lesy rozděleny na dvě velké skupiny.

Do první skupiny jsou zařazeny lesy, které nejsou ochrannými lesy, a nacházejí se:

- a) v pásmech hygienické ochrany vodních zdrojů I. stupně,
- b) v ochranných pásmech zdrojů přírodních léčivých a stolních minerálních vod,
- c) na území národních parků a národních přírodních rezervací.¹⁹

Druhou skupinu v rámci kategorie lesů zvláštního určení představují lesy, u kterých je buď veřejný zájem na ochraně životního prostředí, nebo jiný oprávněný zájem na plnění mimoprodukčních funkcí, nadřazen produkčním funkcím.²⁰

Reprezentanty druhé kategorie v rámci lesů zvláštního určení jsou lesy:

- a) v prvních zónách chráněných krajinných oblastí a lesy v přírodních rezervacích a přírodních památkách,
- b) lázeňské,
- c) příměstské a další lesy se zvýšenou rekreační funkcí,
- d) sloužící lesnickému výzkumu a lesnické výuce,
- e) se zvýšenou funkcí půdoochrannou, vodoochrannou, klimatickou nebo krajinnotvornou,
- f) potřebné pro zachování biologické různorodosti,
- g) v uznaných oborách a v samostatných bažantnicích,
- h) v nichž jiný důležitý veřejný zájem vyžaduje odlišný způsob hospodaření.²¹

Vymezení funkcí je u lesů zvláštního určení dle mého názoru velmi pestré, což je jen důsledkem taxativně vymezených druhů lesů. Tam, kde se nacházejí

¹⁹ § 8 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

²⁰ § 8 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

²¹ § 8 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

ochranná pásma zdrojů přírodních léčivých a stolních minerálních vod půjde zejména o funkci vodoochrannou. Naproti tomu tam, kde se nacházejí lesy příměstské a další lesy se zvýšenou rekreační funkcí, bude vstupovat do popředí již zmíněná funkce rekreační, jejímž smyslem je zejména možnost volného pohybu v tomto specifickém ekosystému.

Co se týče zařazení lesů do této kategorie, je zde poměrně velký rozdíl mezi oběma kategoriemi. V rámci kategorie první, která je zastoupena v § 8 odst. 1 lesního zákona, dochází k prohlášení přímo zákonem. Do druhé kategorie, která je zastoupena v § 8 odst. 2 lesního zákona, se však lesy řadí na základě rozhodnutí orgánu státní správy lesů.

2.3.3 Lesy hospodářské

Poslední kategorii představují lesy hospodářské, které jsou upraveny v § 9 lesního zákona, z čehož vyplývá, že se jedná o lesy, které nejsou zařazeny v předchozích dvou skupinách, tj. nejedná se tedy ani o lesy ochranné, ani o lesy zvláštního určení.

Podstatnou funkcí těchto lesů, která v rámci této kategorie převažuje, je zejména funkce dřevoprodukční, což je dáno mimo jiné tím, že dřevo v našich podmínkách představuje jedinou skutečně obnovitelnou surovinu a současně také zdroj energie.²²

Mohlo by se zdát, že v rámci této kategorie není žádný problém, a to jak ke vztahu k zařazení lesů do této „zbytkové“ kategorie, tak ve vztahu k vymezení funkcí lesa, avšak tak tomu bohužel není. Problémem je právě v této oblasti skutečnost, že pokud byly lesy již jednou zařazeny do předchozích kategorií, pokud se tedy jednalo o ochranné lesy či lesy zvláštního určení, není možné jejich vypuštění, a to i v případě, kdy již opadl důvod, který vedl k jejich zařazení do kategorie s vyšší ochrannou.²³

Právě nemožnost přeřazení dle mého názoru nedovoluje poskytnutí adekvátního stupně ochrany jednotlivým lesům, a jedná se tak tedy o problematiku, která by jistě měla být při následující novelizaci lesního zákona řešena. Mělo by

²² DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 20

²³ Tamtéž, str. 20

tomu tak být zejména z toho důvodu, že jen cestou změny právní úpravy je možné zachování lesa v tom nejlepším slova smyslu.

3. Veřejné užívání

Problematika veřejného užívání má své základy v právu veřejném, což vyplývá z toho, že se jedná o institut správního práva, které je v rámci dělení práva na právo soukromé a právo veřejné zařazeno do oborů veřejnoprávních. Zejména s ohledem na výše uvedenou skutečnost je více než zajímavé, že se zároveň dotýká práva soukromého, což jde nejlépe vysvětlit tak, že pro nalezení podstaty toho, o co vlastně jde v rámci veřejného užívání, tj. co je předmětem veřejného užívání, je nejprve nutné vymezení pojmu „věc“.

Věc je definována v § 489 zákona č. 80/2012 Sb., občanského zákoníku, kde je výslovně uvedeno, že věci v právním slova smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí. Věci, které jsou tedy následně užívány v rámci veřejného užívání, lze označit jako věci veřejné, přičemž toto určení vychází zejména z toho, že svým významem slouží veřejnému účelu přímo.²⁴

Jak definice věci, tak vymezení pojmu věci veřejné následně dokresluje charakteristiku toho, co je obecně předmětem veřejného užívání. Daný předmět si lze představit jako věc veřejnou, která svým užíváním slouží většinou předem neurčenému počtu adresátů (uživatelů).

Přesto, že se jedná o poměrně významný institut českého právního řádu, neexistuje jeho jednotná právní úprava, což následně vede k tomu, že si jej každý zákon, který takové právo zakládá, upravuje ve vztahu k předmětu úpravy jednotlivě. Samozřejmě, že není možné, aby definice v rámci jednotlivých souvislostí byly zcela stejné, avšak je zde jakási záruka jistoty, která se skrývá v určitých společných znacích, které se v tomto právním institutu vyskytují. Podstatou shody ve společných znacích je zejména to, že daná jistota zde přetrvává, a to bez ohledu na oblast, ve které dochází k naplňování veřejného užívání.

Veřejné užívání lze charakterizovat kupříkladu jako „právní režim některých všeobecně přístupných materiálních statků, které mohou být užívány předem neomezeným okruhem osob“²⁵ nebo také jako „užívání všeobecně

²⁴ KOPECKÝ, Martin. Správní právo: obecná část. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. xxxiv, 539 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-820-7, str. 222

²⁵ HENDRYCH, Dušan et al. Právnický slovník. 3., podstatně rozš. vyd. [online]. V Praze: C.H. Beck, 2009. xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. [cit. 2021-12-28]. Dostupné z:

přístupných materiálních statků odpovídajících jejich účelovému určení předem neomezených okruhem uživatelů²⁶. Samozřejmě, že tyto definice nejsou jediné, které byly dosud publikovány, avšak i přesto se domnívám, že k pochopení toho, jak by mělo být veřejné užívání charakterizováno, a jak by na něj mělo být následně nahlíženo, postačují.

Mezi společné znaky, na jejichž základě je možné sestavení obecné definice, tak tedy beze sporu patří zejména následující skutečnosti:

- a) jedná o užívání všeobecně přístupných materiálních statků,
- b) které jsou užívány dle stanoveného účelu,
- c) přičemž k užívání dochází předem neomezeným okruhem osob,
- d) kterým je užívání ku prospěchu.

3.1 Kategorie veřejného užívání

Veřejné užívání však není v právním řádu České republiky zastoupeno jen jednou obecnou skupinou, nýbrž i zde dochází k dělení, které je následující:

- a) obecné užívání,
- b) zvláštní užívání,
- c) užívání veřejných ústavů.

3.1.1 Obecné užívání

Obecné užívání představuje základní druh v rámci veřejného užívání. Tuto základní kategorii veřejného užívání je možné vysvětlit tak, že se jedná o užívání věci způsobem, který odpovídá jejímu určení, a to předem neurčeným okruhem osob, přičemž je zde také možnost stejného užívání několika osobami najednou. Skutečnost, že se jedná o základní druh, s sebou nese mimo jiné to, že ke vzniku takového práva dochází zejména zákonem, tzn., že je zakotveno v zákoně. Mimo to je však možné, aby ke vzniku došlo také tzv. věnováním²⁷, a to v případě, kdy s ním zákon spojuje vznik obecného užívání.

<https://www.beckonline.cz/bo/documentview.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrgu&tocid=nnptembqhfwp64zrgu>

²⁶ MÁCHA, Aleš. Veřejné užívání jako omezení vlastnického práva). *Právní rozhledy* [online]. 2015, 2015(10), 363-368 [cit. 2021-12-28]. Dostupné z:

<https://www.beckonline.cz/bo/chapterviewdocument.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7geyf6427gm3dg&groupIndex=0&rowIndex=0#>

²⁷ Věnování lze charakterizovat jako udělení souhlasu vlastníka věci s jiným obecným užíváním.

Co se týče obsahu tohoto právního institutu, tak ten vyplývá zejména ze zákona, popř. z prováděcích právních předpisů, a to dvěma způsoby. Jednak jsou zde vymezeny možné formy daného užívání, jednak zákazy určitého chování. Samozřejmě, že je zde i určitá limitace, a to zejména ve vztahu k faktickému stavu užívané věci, přiměřenosti jejího užívání, a následně také k oné skutečnosti, že je věc společným předmětem užívání nejen pro jednotlivce, ale i pro více osob současně.

Zejména s přihlédnutím k výše uvedené limitaci je možné dočasné omezení nebo vyloučení obecného užívání, k čemuž dochází zejména správním aktem nebo opatřením obecné povahy.²⁸ Jednotlivé omezení či vyloučení může být stanoveno ve vztahu k uživatelům jednak obecně, jednak konkrétně. Právě tyto možnosti jsou v tomto případě jistě na místě, jelikož každá věc potřebuje někdy opravit či dát do pořádku nějakým jiným způsobem, přičemž výše uvedené nástroje mohou nápravu v rámci této problematiky zajistit.

Způsoby, kterými lze předmět obecného užívání chránit, však nejsou jen omezení či vyloučení obecného užívání, a právě z toho důvodu je ve vztahu k ochraně předmětu obecného užívání potřeba uvést ještě alespoň jednu možnost. Kromě výše uvedeného je také nutné stanovení jeho jednotlivých možností výkonu, čímž se zabývají zejména orgány, mezi jejichž činnost patří správní dozor.²⁹

Obecné užívání je zpravidla bezplatné, avšak i přesto s ním může být spojena veřejnoprávní platební povinnost, která může být buď daňová, nebo poplatková. Příkladem takové platební povinnosti je časový poplatek za užívání dálnic a rychlostních silnic, nebo mýtné.³⁰

3.1.2 Zvláštní užívání

Zvláštní užívání ve své podstatě představuje rozšíření obecného užívání, a to zejména z toho důvodu, že překračuje jeho meze. Právě proto musí být tedy

²⁸ KOPECKÝ, Martin. Správní právo: obecná část. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. xxxiv, 539 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7400-820-7, str. 223

²⁹ Tamtéž, str. 224

³⁰ HENDRYCH, Dušan et al. Právnícký slovník. 3., podstatně rozš. vyd. [online]. V Praze: C.H. Beck, 2009. xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. [cit. 2022-01-12]. Dostupné z: <https://www.beckonline.cz/bo/documentview.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrgu&tocid=nnptembqhfwp64zrgu>

dotyčné osobě uděleno oprávnění, neboť v tomto případě není zakotvení v zákoně dostačující, a není možný jiný vznik takového práva v rámci této kategorie.

Oprávnění vzniká na základě správního aktu vydávaného pro jmenovitě určeného uživatele. V tomto správním aktu je konkrétně definován obsah zvláštního užívání, přičemž je možné, aby jeho adresátovi vyplývaly další povinnosti ze zákona nebo prováděcího právního předpisu.

Zpoplatnění je v tomto případě zcela jednoznačné, neboť uživatel je povinen za povolení zvláštního užívání zaplatit. Zpravidla se přitom bude jednat o poplatek správní, přičemž vedle něj není vyloučena povinnost plnit závazky ze soukromoprávních vztahů, což opět poukazuje na souvislosti práva veřejného a práva soukromého, tj. správního a občanského práva, v rámci institutu veřejného užívání obecně.

3.1.3 Užívání veřejných ústavů

Užívání veřejných ústavů představuje poslední kategorii veřejného užívání, přičemž je nutné zmínit, že se jedná o vsutku velmi specifickou součást veřejného užívání, a právě z toho důvodu je potřebné nejprve uvést definici veřejného ústavu.

Veřejný ústav představuje souhrn věcných a osobních prostředků, s nimiž tento nositel veřejné správy disponuje za účelem trvalé služby veřejného významu. Bývá zřízen zákonem či jiným vrchnostenským právním aktem, přičemž ze zákona má také vyplývat jeho všeobecná přístupnost pro všechny osoby v určité komunitě, které se nacházejí v rovném postavení.³¹

Vznik oprávnění je v tomto případě opět spojen se správním aktem, avšak je zde ještě možnost jiného právně významného úkonu. Je tomu tak například v souvislosti s využíváním veřejných knihovnických a informačních služeb dle podmínek knihovního zákona.³²

Obsah užívání veřejných ústavů je dán jednak zákonem, jednak prováděcími právními předpisy. Takový výčet však není konečný, neboť je zde

³¹ KOPECKÝ, Martin. Správní právo: obecná část. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. xxxiv, 539 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-820-7, str. 225

³² Tamtéž, str. 225

zároveň i něco, co v předchozích dvou kategoriích neexistuje – obsah může vyplývat také z ústavního řádu příslušného veřejného ústavu.

3. 2 Komparace jednotlivých druhů veřejného užívání

Samotná existence několika kategorií veřejného užívání zakládá předpoklad, že ne vše bude v jejich rámci shodné, a přesně tak tomu ve skutečnosti také je. Zejména z toho důvodu považuji za vhodné na závěr této kapitoly shrnout to, v čem osobně spatřuji ty největší rozdíly, přičemž svou pozornost budu směřovat na následující:

- a) vymezení okruhu adresátů (uživatelů),
- b) samotný vznik práva veřejného užívání v rámci jednotlivých kategorií,
- c) vymezení obsahu takového práva,
- d) zpoplatnění.

Adresáti jsou u jednotlivých druhů stanoveni odlišně, což je samozřejmě zcela logické při náhledu do jednotlivých kategorií veřejného užívání, přesněji do jejich charakteristiky. Obecné užívání v tomto směru představuje nejpočetnější skupinu, což je způsobeno tím, že se v tomto případě jedná o možnost užívání ze strany předem neurčeného okruhu osob, přičemž je zde určitá zajímavost, která dovoluje, aby byl předmět užívání k dispozici více lidem najednou. Adresáti zvláštního užívání jsou naproti tomu tou nejméně početnou skupinou, což je následkem toho, že právě jim je dané právo přiznáváno jednotlivě, a to na základě vydání oprávnění, které má podobu správního aktu. Specifická kategorie veřejného užívání, tj. užívání veřejných ústavů, je v tomto směru jakýmsi středem, jelikož podstata je zde skryta v tom, že se jedná o osoby, které jsou součástí určité komunity, v jejímž rámci mají rovné postavení.

Vznik práva vedoucí k oprávnění veřejného užívání je v rámci této problematiky také poměrně zajímavý, a to zejména z toho důvodu, že je zde opět několik možností. Základem je zakotvení v zákoně, což je charakteristické pro obecné užívání, přičemž u této kategorie je také možné tzv. věnování. V případě věnování je však nutné, aby s ním zákon spojil vznik obecného užívání. U zvláštního užívání dochází ke vzniku na základě vydání oprávnění, které má podobu správního aktu, přičemž je tomu tak zejména z toho důvodu, že prosté zakotvení v zákoně je zde zcela nedostatečné, neboť zvláštní užívání převyšuje

svým významem užívání obecné. Užívání veřejných ústavů spojuje vznik takového práva opět se správním aktem, a dá se říci, že tento způsob je stejný jako u zvláštního užívání, avšak i tak je zde rozdíl, který spočívá v tom, že správní akt není v rámci této kategorie jedinou možností, neboť je ještě možné, aby ke vzniku takového práva došlo jiným, právně významným úkonem.

Vymezení obsahu je v jednotlivých kategoriích propletené, neboť se dá říci, že určité principy jsou zastoupeny u více druhů veřejného užívání. Obecné užívání i v tomto případě představuje určitý základ, což lze doložit zejména tím, že v rámci této kategorie je obsah vymezen zákonem a popřípadě také prováděcími právními předpisy. Zvláštní užívání má však specifický zdroj obsahu, kterým je správní akt, na jehož základě vzniká adresátovi dané oprávnění, avšak i přesto je možné, aby další povinnosti vyplývaly ze zákona nebo prováděcího právního předpisu. Užívání veřejných ústavů však navazuje na obecné užívání, neboť i zde je obsah stanoven jednak zákonem, jednak prováděcími právními předpisy, avšak i v rámci této kategorie existuje určité specifikum, které v jiných kategoriích neexistuje. V rámci užívání veřejných ústavů je tedy možnost, aby obsah tohoto užívání vyplýval také z ústavního řádu příslušného veřejného ústavu.

V rámci zpoplatnění veřejného užívání půjde pouze o porovnání obecného a zvláštního užívání. Obecné užívání je zásadně bezplatné, avšak i přesto se zde může objevit určitá, veřejnoprávní platební povinnost. Zvláštní užívání je však z tohoto úhlu pohledu postaveno na zcela opačném principu, což tedy vede k tomu, že je zde uživateli stanovena povinnost platby, která však může být spjata s povinností plnit závazky soukromoprávní povahy.

4. Obecné užívání lesa

Obecné užívání jako součást užívání veřejného bylo vysvětleno již v předešlé kapitole, tj. kapitole č. 3 této diplomové práce, avšak i přesto považuji za vhodné znovu zmínit stručnou charakteristiku tohoto právního institutu, jelikož se domnívám, že právě díky tomu bude následně o něco jednodušší pochopení tématu v rámci této kapitoly, tj. obecného užívání lesa, které současně tvoří středobod této diplomové práce.

Obecné užívání, které je jednou z kategorií veřejného užívání, představuje užívání věci způsobem, který odpovídá jejímu určení, a to předem neurčeným okruhem osob, přičemž je zde možnost stejného užívání věci více osobami současně.

4.1 Charakteristika obecného užívání lesa

Co se týče obecného užívání lesa, jedná se ve své podstatě o velmi specifický druh, a to zejména z toho důvodu, že les obecně představuje jednu z nejvýznamnějších a nejvyužívanějších složek životního prostředí. Specifikace tohoto ekosystému vychází zejména z toho, že součástí lesa jsou nejen pozemky, ale i různorodé porosty, a právě to vede k potřebě určitého nahlížení na les. Na les je nutné nahlížet jako na celek, který se skládá z různorodých dílů, které jsou pro něj velmi potřebné, neboť jsou charakteristické odlišnými funkcemi.

Vzhledem k výše uvedenému je nutné vytyčení principů ochrany lesa, přičemž tyto zásady jsou stanoveny obecně, a to jako principy právního režimu lesa. Obecné užívání lesa vede zejména k projevu jedné ze základních zásad ochrany lesa, tj. zásady demokratizace užívání lesa.³³

Zásadu demokratizace užívání lesa lze ve své podstatě vysvětlit tak, že právo obecného užívání lesa je přiznáno každému, z čehož vyplývá irelevantnost toho, kdo je vlastníkem konkrétního lesa, neboť každý vlastník lesa musí takové oprávnění respektovat a zároveň ho také strpět.³⁴ Z uvedené irelevantnosti však

³³ JANČÁŘOVÁ, Ilena a kol. Právo životního prostředí: zvláštní část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 623 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 527. ISBN 978-80-210-8041-6, str. 197

³⁴ Obecné užívání lesa. Epravo.cz [online]. 2001 [cit. 2022-02-18]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/obecne-uzivani-lesa-8633.html>

zároveň existují výjimky, přičemž se jedná například o lesy, které jsou nezbytné pro obranu státu nebo o lesy v národních parcích.³⁵

S ohledem na výše uvedené může být institut obecného užívání lesa charakterizován tak, že se jedná o zástupce základní kategorie veřejného užívání, avšak zároveň lze také říci, že toto právo má charakter veřejnoprávního omezení vlastnického práva, přičemž jej lze považovat za věcné břemeno ze zákona.³⁶

Pro úplnost charakteristiky obecného užívání lesa je však nutné podotknout, že takové právo či oprávnění zahrnující obecné užívání lesa neexistuje ve všech zemích světa, neboť existují státy, kde je vstup do lesa podmíněn souhlasem vlastníka, což bude částečně tématem kapitoly č. 7 této diplomové práce.

4.2 Základní práva v rámci obecného užívání lesa

Výše uvedený princip právního režimu lesa, tj. princip demokratizace užívání lesa, velmi úzce souvisí s § 19 odst. 1 lesního zákona, ve kterém je uvedeno právo každého vstupovat do lesa na vlastní nebezpečí, přičemž zákon zde zároveň uvádí možnost sběru lesních plodů a suché, na zemi ležící klesti, avšak množství je zde výslovně omezeno tím, že daný sběr je možný jen v souvislosti s vlastní potřebou.

4.2.1 Problematika základních práv obecného užívání lesa

Mohlo by se zdát, že vymezení základních oprávnění, která se vztahují k obecnému užívání lesa, s sebou nenesou žádné problémy, avšak opak je pravdou, neboť tato oblast obsahuje hned několik nedostatků. Jde zde tedy zejména o pojmové hledisko, které poukazuje hned na tři nedokonalosti lesního zákona. Nejprve zde není dostatečně specifikováno, zda se mezi lesní plody počítají i houby, následně, co přesně se rozumí pojmem klestí, a v neposlední řadě zde schází vymezení pojmu vlastní potřeby v souvislosti s množstvím, přičemž je zde zcela vedlejší, zda se jedná o lesní plody či o klestí.

³⁵ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 52

³⁶ Tamtéž, str. 52

4.2.2 Lesní plody

Co se týče problematiky lesních plodů, domnívám se, že se houby řadí mezi lesní plody, a to hned z několika důvodů. Nejen, že se houby sbírají v lese, stejně jako v případě lesního ovoce, ale zároveň je pro ně les také přirozeným životním prostředím, což vede k tomu, že jsou jeho náležitou součástí. Houby se tak tedy jistě řadí mezi zástupce lesních plodů, jelikož pokud by tomu tak nebylo, bylo by nutné tuto problematiku blíže specifikovat v rámci lesního zákona.

4.2.3 Klestí

Vysvětlení pojmu klestí je poměrně jednodušší než specifikace významu lesních plodů, a to z toho důvodu, že se jedná o tzv. nehroubí, přičemž tento pojem lze vysvětlit jako nadzemní část stromu s tloušťkou menší než sedm centimetrů v kůře.³⁷ Podmínkou lesního zákona však je, aby se jednalo o suché, na zemi ležící klestí.³⁸

S ohledem na výše uvedené nelze považovat za klestí například kácení suchých dřevin³⁹, neboť to by bylo zcela v rozporu s § 19 odst. 1 lesního zákona, a to i přesto, že by se jednalo o suché dřevo, neboť za klestí se vždy bere jen to, co leží na zemi.

4.2.4 Sběr pro vlastní potřebu

Jak se sběrem lesních plodů, tak i se sběrem klestí velmi úzce souvisí to, v jakém množství je výše uvedené povoleno. Lesní zákon v § 19 odst. 1 uvádí, že se jedná o sběr pro vlastní potřebu, což s sebou nese hned několik otázek. V první řadě jde o vysvětlení toho, co vlastně znamená množství úměrné vlastní potřebě, a následně také o to, zda je ve vztahu k jednotlivci povolen sběr i pro rodinu či domácnost.⁴⁰

Ve vztahu k množství je však třeba uvést, že nedostatečná právní úprava v rámci lesního zákona zakládá ve své podstatě nestíhatelnost v souvislosti s překročením množství, avšak v minulosti tomu tak nebylo, neboť mohlo dojít k postihu dle zákona České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích,

³⁷ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 53

³⁸ § 19 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

³⁹ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 53

⁴⁰ Tamtéž, str. 53

konkrétně dle § 46 odst. 1 tohoto zákona, který se týkal ostatních přestupků proti pořádku ve státní správě a přestupků proti pořádku v územní samosprávě. V tomto případě šlo o přestupek z kategorie ostatních přestupků proti pořádku ve státní správě, přičemž bylo možné uložení pokuty do 30.000 Kč.⁴¹

S ohledem na současnost je však nutné zmínit, že stíhání by bylo reálné jen ve dvou případech. Jednak by šlo o situace, kdy by osoba, která plody sbírala, učinila sama přiznání související s překročením povoleného množství, jednak v souvislosti s prokázáním sběru za komerčním účelem.⁴² Navíc je také nutné připustit, že bez překračování daného množství by se právě tento sortiment na trh nedostal.

Osobně se domnívám, že při návštěvě lesa by si měl každý návštěvník sám stanovit hranice, přes které nepůjde, jelikož právě on je v danou chvíli nositelem odpovědnosti. Zvýšené množství v souvislosti se sběrem lesních plodů či kletí pro domácnost či rodinu ze strany jednotlivce je dle mého názoru v pořádku, neboť každý z nás má kolem sebe starší osoby, kterým jistě rád pomůže.

4.3 Limitace obecného užívání lesa

Z práva obecného užívání lesa však následně vyplývá také několik povinností, které jsou zakotveny v § 19 odst. 1, 2 lesního zákona, přičemž se jedná se o následující:

- a) les nepoškozovat,
- b) nenarušovat lesní prostředí v rámci lesa,
- c) dbát pokynů vlastníka, popř. nájemce lesa a jeho zaměstnanců,
- d) přizpůsobit své jednání stavu přírodního prostředí v lese,
- e) přizpůsobit své jednání zvýšenému nebezpečí, které je se vstupem do lesa spojeno,
- f) dbát jak osobní bezpečnosti, tak bezpečnosti osob svěřených.

Povinnosti vyplývající z § 19 odst. 2 lesního zákona jsou ve výše uvedeném přehledu uvedeny v písm. d) až f), přičemž v souvislosti s nimi je potřebné zmínit, že vlastník neodpovídá za škody na majetku, zdraví nebo životě, vzniklé při využívání práva na obecné užívání, tj. práva na vstup do lesa na vlastní

⁴¹ § 46 odst. 3 zákona České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích

⁴² DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 53

nebezpečí s možností chování určeného pravidly zakotvenými v lesním zákoně; výjimkou z tohoto pravidla by bylo, kdyby vlastník danou škodu způsobil úmyslně.⁴³

Uvedené povinnosti jsou jakousi limitací v rámci možnosti obecného užívání lesa, což však není ničím, co by mohlo kohokoli překvapit, jelikož určitá limitace takového práva je obecnou součástí základní kategorie veřejného užívání, tj. obecného užívání. Zároveň je však nutné zmínit, že výše uvedené povinnosti nejsou jediným omezením stanoveným v rámci obecného užívání lesa, neboť podrobněji se zákazům některých činností v lese věnuje § 20 lesního zákona. Toto však bude tématem kapitoly následující, tj. kapitoly č. 5 této diplomové práce.

4.4 Omezení v rámci obecného užívání lesa

Již v předchozí kapitole, tj. kapitole č. 3 této diplomové práce, jež pojednávala o veřejném užívání, zejména o jeho základní kategorii, tj. užívání obecném, bylo zmíněno, že vedle limitace věci, jež stanovuje určité podmínky, existuje také možnost omezení jejího využití. Tak je tomu tedy i v případě obecného užívání lesa, přičemž tato problematika je upravena v § 19 odst. 4, 5 lesního zákona.

Podstatou § 19 odst. 4 lesního zákona je stanovení orgánu, kterému je přiznáno právo rozhodnout o dočasném omezení nebo vyloučení vstupu do lesa, přičemž je nutné v této souvislosti vždy uvádět důvody, na jejichž základě může takto daný orgán jednat. Jedná se tedy buď o důvod ochrany lesa, což blíže souvisí s limitací obecného užívání lesa ve smyslu faktického stavu daného lesa, nebo o důvod bezpečnosti občanů, což může souviset zejména s počasím a následně také stavem lesa jakožto specifického ekosystému.⁴⁴

Orgánem, kterému je přiznáno výše uvedené právo, tj. právo rozhodovat o omezení či vyloučení vstupu do lesa, je orgán státní správy lesů, přičemž z § 47 odst. 1 lesního zákona vyplývá, že v základě vykonávají státní správu lesů obecní úřady obcí s rozšířenou působností, kraje a ministerstvo. Uvedené tak tedy značí třístupňový systém, přičemž je možné, aby kompetence jak obecního úřadu obce

⁴³ § 19 odst. 2 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

⁴⁴ § 19 odst. 3 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

s rozšířenou působností, tak krajského úřadu vykonával Magistrát hlavního města Prahy.⁴⁵

Orgán státní správy lesů rozhoduje buď na návrh vlastníka lesa, anebo z vlastního podnětu, přičemž dané dočasné omezení či vyloučení vstupu do lesa má podobu opatření obecné povahy, a jeho platnost je stanovena maximálně na dobu třech měsíců.⁴⁶ Existuje však také možnost prodloužení jeho platnosti, a to i opakovaně, pokud jsou splněny podmínky pro jeho vydání, přičemž se opět jedná o lhůtu o maximální délce třech měsíců.⁴⁷

Veřejné projednání návrhu opatření obecné povahy je detailně popsáno v § 19 odst. 5 lesního zákona, přičemž zde jde mimo jiné také o to, že k takovému projednání dochází v případě, kdy orgán státní správy lesů neurčí, že se jedná o jednání písemné. Orgán státní správy lesů v takovém případě sdělí datum a místo konání veřejného projednání tak, že jej oznámí vyvěšením na úřední desce, a dále také na úředních deskách obecních úřadů v obcích, jejichž správních obvodech se předmětné opatření obecné povahy týká, a to nejméně deset dnů předem.⁴⁸

Tato lhůta je důležitá zejména z toho důvodu, že ten, jehož oprávněné zájmy mohou být opatřením obecné povahy přímo dotčeny, je oprávněn podat proti návrhu opatření obecné povahy písemně odůvodněné námitky, a to ve lhůtě pěti pracovních dnů ode dne jeho zveřejnění.⁴⁹

Výjimkou z výše uvedeného je však situace, kdy hrozí bezprostřední ohrožení lesa, zdraví nebo bezpečnosti osob.⁵⁰ V tomto případě dochází k vydání opatření obecné povahy ze strany orgánu státní správy lesů bez řízení o jeho návrhu a dané opatření obecné povahy nabývá účinnosti dnem vyvěšení veřejné vyhlášky.⁵¹ I za těchto okolností je však možné podání písemně odůvodněných námitek směřujících proti danému opatření obecné povahy, a to ve lhůtě pěti pracovních dnů ode dne jeho zveřejnění.⁵²

⁴⁵ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 163

⁴⁶ JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. Právo životního prostředí: zvláštní část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 623 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 527. ISBN 978-80-210-8041-6, str. 208

⁴⁷ § 19 odst. 4 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

⁴⁸ § 19 odst. 5 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

⁴⁹ § 19 odst. 5 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

⁵⁰ § 19 odst. 4 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

⁵¹ § 19 odst. 4 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

⁵² § 19 odst. 5 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

4.5 Včely v rámci obecného užívání lesa

Přímými uživateli oprávnění vedoucího k obecnému užívání lesa jsou bezpochyby lidé, a právě mezi nimi se nachází skupina, která se od ostatních odlišuje předmětem své živnosti. Jedná se o včelaře, na něž je soustředována pozornost v § 19 odst. 3 lesního zákona, kde jim zákon přiznává právo k umístování včelstev na lesní pozemky. Tato možnost následně vede k rozdílnosti mezi obecným užíváním ze strany návštěvníků lesa a obecným užíváním ze strany chovatelů včel.

Pro obě skupiny je platná obecná povinnost, jež stanovuje § 19 odst. 1 lesního zákona, přičemž je tomu tak z toho důvodu, že se jedná o povinnost, kterou má každá osoba, jež využije oprávnění k obecnému užívání lesa. Jedná se tedy jednak o to, aby nedocházelo k poškozování lesa a narušování lesního prostředí, a zároveň také o to, aby bylo vyhověno pokynům vlastníka, popř. nájemce lesa a jeho zaměstnancům.

Odlišností je specifická povinnost, kterou v této problematice představuje souhlas vlastníka a zájem podpory ekologické rovnováhy, opylování rostlin, využití medovice a zlepšení produkce semen lesních dřevin.⁵³ Právě na této povinnosti lze demonstrovat potřebnost náležitě péče, což jen dokládá nutnost vymezení přesných hranic, a to konkrétně v souvislosti s tím, co má být v rámci obecného užívání lesa povoleno, co omezeno, a co rovnou zakázáno.

4.6 Ochranná služba v rámci obecného užívání lesa

V závěru této kapitoly je nutné poukázat na skutečnost, že limitace a omezení uvedené v předchozích podkapitolách této kapitoly jsou sice dobrým nástrojem pro stanovení pevných pravidel v rámci obecného užívání lesa, avšak i přesto je potřebné, aby někdo dohlížel na dodržování mezí, které lesní zákon vytyčuje v souvislosti s obecným užíváním lesa. Konkrétně je ochranná služba v rámci obecného užívání lesa zajišťována výkonem lesní stráže, jež je detailně upravena v § 38, § 39 a § 39a lesního zákona.

Lesní stráž je dle § 38 odst. 1 lesního zákona fyzická osoba, která zajišťuje ochrannou službu v lesích při obecném užívání lesů občany. Konkrétní

⁵³ § 19 odst. 3 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

podmínky vedoucí k ustanovení lesní strážce jsou stanoveny v § 38 odst. 2 lesního zákona, přičemž se lesní strážce může být fyzická osoba, která:

- a) je občanem České republiky,
- b) je starší jednadvaceti let,
- c) nebyla odsouzena pro úmyslný trestný čin,
- d) má způsobilost k právním úkonům,
- e) je zdravotně způsobilá,
- f) prokázala znalost práv a povinností lesní strážce dle lesního zákona a znalost souvisejících předpisů,
- g) složila před orgánem státní správy lesů slib.

Ochrannou službu ustanovuje na návrh vlastníka lesa nebo z vlastního podnětu orgán státní správy lesů, přičemž v jejím průkazu stanoví obvod působnosti lesní strážce.⁵⁴

Význam lesní strážce je v rámci obecného užívání lesa prokazatelný zejména v souvislosti s jejími oprávněními, která jsou dle § 39 odst. 2 lesního zákona následující:

- a) zastavit dopravní prostředek při důvodných pochybnostech o tom, že osoba jej užívající porušuje ustanovení tohoto zákona,
- b) v souvislosti s dodržováním pravidel ohledně obecného užívání lesů požadovat předložení souhlasu nebo výjimky vlastníka lesa pro danou činnost,
- c) zjistit totožnost osoby, která při obecném užívání lesa porušuje ustanovení lesního zákona,
- d) pořídit zvukový, obrazový nebo jiný záznam osob a věcí nacházejících se na veřejně přístupném místě a zvukový, obrazový nebo jiný záznam o průběhu úkonu, v případě že je to nezbytné pro plnění jejího úkolu,
- e) projednat příkazem na místě přestupky dle § 53 tohoto zákona⁵⁵,
- f) zadržet osobu, která při obecném užívání lesa porušuje ustanovení lesního zákona, pokud nelze její totožnost zjistit jiným způsobem, a

⁵⁴ JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. Právo životního prostředí: zvláštní část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 623 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 527. ISBN 978-80-210-8041-6, str. 210

⁵⁵ Jedná se o přestupky fyzických osob, kterých se dopouštějí v rámci obecného užívání lesa.

- bezprostředně přivolat orgán Policie České republiky nebo zadrženou osobu bezodkladně orgánu Policie České republiky předvést,
- g) požadovat pomoc nebo součinnost orgánů Policie České republiky, popřípadě obecní policie, pokud nemůže splnění svých povinností zajistit vlastními silami a prostředky.

Pro lesní stráž neplynou z lesního zákona jen oprávnění, což tedy vede k tomu, že jsou jí stanoveny také povinnosti. Přesné stanovení práv a povinností však bude vymezeno v rámci kapitoly následující, tj. kapitoly č. 5 této diplomové práce.

5. Práva a povinnosti v rámci obecného užívání lesa

Pro řádné pochopení právního institutu obecného užívání lesa je kromě vymezení základního oprávnění ve vztahu k lesu také nutné stanovení přesných práv a povinností, neboť jen tak je možné, aby byla dodržena striktně vymezená pravidla. Na taková pravidla je však možné nazírat několika způsoby.

Jednak s ohledem na to, z jakého právního pramene vycházejí, což tedy vede k tomu, že práva a povinnosti v rámci obecného užívání lesa nemusejí vycházet jen z lesního zákona. Dále v souvislosti s tím, jaké je v rámci nastavení práv a povinností následné postavení jednotlivých subjektů, které mají mnohdy velmi podstatnou roli v rámci obecného užívání lesa.

5.1 Práva a povinnosti vyplývající z lesního zákona

5.1.1 Návštěvníci lesa

První, nejvýznamnější skupinou, která je v rámci obecného užívání lesa současně nejpočetnější skupinou, jsou ti, které lze souhrnně označit za návštěvníky lesa. Jsou to ti, kteří využívají oprávnění obecného užívání lesa v tom nejširším slova smyslu, což je jen pouhým následkem toho, že v rámci právního institutu veřejného užívání spadá obecné užívání do té kategorie, která je přístupná všem. Je tomu tak zejména ze dvou důvodů: jednak proto, že není nutné udělení žádného oprávnění, jednak s ohledem na to, že se jedná o atypickou kategorii, což je způsobeno tím, že věc veřejná (v tomto případě les) může být užívána více osobami ve stejný čas.

5.1.1.1 Základní práva a povinnosti

Základní práva a povinnosti vymezující podstatu rámce obecného užívání lesa obsahuje § 19 odst. 1 lesního zákona. Jedinec má právo na vstup do lesa na vlastní nebezpečí, přičemž je s tím spojeno i právo na sběr lesních plodů a kletí. Zároveň jsou mu však stanoveny také povinnosti, a to v tom slova smyslu, že při využití výše uvedených práv nesmí ten, kdo les užívá, les poškozovat, narušovat lesní prostředí, a zároveň musí dbát pokynů vlastníka či nájemce lesa, a případně také jeho zaměstnanců.

S výše uvedeným základem však velmi úzce souvisí § 19 odst. 2 lesního zákona, který uvádí, že s oprávněním obecného užívání lesa souvisí i další

povinnosti, které lze vysvětlit tak, že je nutné přizpůsobení svého jednání jednak stavu přírodního prostředí v lese, jednak zvýšenému nebezpečí, které je se vstupem do lesa spojeno, přičemž v souvislosti s tím je také nutné dbát osobní bezpečnosti, a popřípadě bezpečnosti osob svěřených.

Dalo by se říci, že oprávnění obecného užívání lesa je naplněno spíše povinnostmi nežli právy, což je však dle mého názoru zcela logické, neboť je nutné přesné stanovení hranic, které následně slouží k zajištění spravedlivého využívání zákonem daného oprávnění vedoucího k obecnému užívání lesa.

5.1.1.2 Zákazy některých činností v lese

Tato skutečnost je následně vyobrazena také v rámci § 20 odst. 1 lesního zákona, díky kterému dochází k zamezení některých činností v lese, přičemž zákazy jsou následující:

- a) rušit klid a ticho,
- b) provádět terénní úpravy, narušovat půdní kryt, budovat chodníky, stavět oplocení a jiné objekty,
- c) vyzvedávat semenáčky a sazenice stromů a keřů lesních dřevin,
- d) těžít stromy a keře nebo je poškozovat,
- e) sbírat semena lesních dřevin, jmelí a ochmet,
- f) sbírat lesní plody způsobem, který poškozuje les,
- g) jezdit a stát s motorovými vozidly v lesích,
- h) vstupovat do míst oplocených nebo označených zákazem vstupu,
- i) vstupovat do porostů, kde se provádí těžba, manipulace nebo doprava dříví,
- j) mimo lesní cesty a vyznačené trasy jezdit na kole, na koni, na lyžích nebo na saních,
- k) kouřit, rozdělávat nebo udržovat otevřené ohně nebo tábořit mimo vyhrazená místa,
- l) odhazovat hořící nebo doutnající předměty,
- m) narušovat vodní režim a hrabat stelivo,
- n) pást dobytek, umožňovat výběh hospodářským zvířatům a průhon dobytka lesními porosty,
- o) znečišťovat les odpady a odpadky.

Osobně se domnívám, že většina zákazů uvedených v rámci § 20 odst. 1 písm. a) až o) lesního zákona, je dostatečně definována, avšak u některých je třeba určitá konkretizace či doplnění, přičemž se konkrétně jedná o § 20 odst. 1 písm. a) až k) lesního zákona.

Zákazy uvedené v § 20 odst. 1 písm. a) až k) lesního zákona jsou výjimečné tím, že uživatelé obecného užívání lesa mají možnost vedoucí k tomu, aby jim vlastník lesa poskytl výjimku z výše uvedených a označených zákazů, což vyplývá z § 20 odst. 4 lesního zákona. Nejedná se však o právo, neboť na její udělení neexistuje právní nárok, a zejména s ohledem na tuto skutečnost lze konstatovat, že její udělení je občanskoprávní dohodou mezi vlastníkem lesa a tím, kdo jej o výjimku požádá.⁵⁶ Zajímavé je v tomto směru také to, že § 20 odst. 4 lesního zákona počítá s možností porušení práv jiných vlastníků lesů, přičemž v takovém případě rozhoduje o udělení výjimky vůči jejímu adresátovi nikoli vlastník lesa, ale orgán státní správy lesů.

Výše uvedené však může značit další nedostatek lesního zákona, neboť mohou nastat situace, ve kterých nebude onen vlastník lesa dostatečně objektivně schopen (a možná ani ochoten) posoudit, zda by jednání toho, komu udělí výjimku ze zákazů obsažených v § 20 odst. 1 písm. a) až k) lesního zákona, skutečně vedlo k porušení práv jiných vlastníků lesa.⁵⁷

Zákaz jezdit a stát s motorovými prostředky v lesích, tj. § 20 odst. 1 písm. g) lesního zákona, je spojen se zajímavou problematikou, neboť právě v tomto případě je nutné na les nahlížet jednak jako na lesní pozemky, jednak jako na jiné pozemky, a to v souvislosti s § 3 odst. 1 lesního zákona, o čemž bylo pojednáno již v 2. kapitole této diplomové práce. Zároveň je však nutné vzít v potaz také zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, jelikož z něj vyplývá, že zpevněné i nezpevněné lesní cesty jsou účelovými komunikacemi ve smyslu § 7 odst. 1 tohoto zákona, a to z toho důvodu, že se jedná o pozemní komunikace, které slouží k obhospodařování lesních pozemků.⁵⁸

Této problematice se již věnovalo již několik soudů v rámci České republiky. Nejvyšší soud dospěl v rozsudku sp. zn. 33 Odo 449/5005 ze dne 22. 2.

⁵⁶ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 59

⁵⁷ Tamtéž, str. 60

⁵⁸ Tamtéž, str. 57

2006 k závěru, že pokud zpevněná lesní cesta na pozemku určeném k plnění funkcí lesa vykazuje současně znaky účelové komunikace dle § 7 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích, podléhá režimu tohoto zákona, a včetně tzv. obecného užívání pozemních komunikací, což zmiňuje § 19 odst. 1 tohoto zákona. Ústavní soud v nálezu sp. zn. II ÚS 286/06 následně poukázal na skutečnost, že jediný ústavně komfortní výklad v souvislosti s omezením vlastnického práva v případě tzv. veřejně přístupných účelových komunikací, je ten, že s takovým omezením vlastnického práva musí vlastník příslušného pozemku souhlasit.

V souvislosti s výše uvedeným je nutné podotknout, že lesní zákon je v poměru speciality vůči zákonu o pozemních komunikacích. Případné porušení zákazu uvedeného v § 20 odst. 1 písm. g) lesního zákona, tj. zákaz jezdit a stát s motorovými prostředky v lesích, je nutné sankcionovat dle příslušného ustanovení lesního zákona, tj. § 53 odst. 1 písm. g) lesního zákona.⁵⁹

U zákazu jezdit na kole, na koni, na lyžích nebo na saních mimo lesní cesty a vyznačené trasy, tj. § 20 odst. 1 písm. j) lesního zákona, je problémem pojmosloví, neboť v rámci lesního zákona není vysvětleno, co znamená pojem „lesní cesta“.⁶⁰ Tento nedostatek se může jevit jako poměrně závažný, neboť je díky němu možné splést si lesní cestu s přibližovací linkou⁶¹. Právní řád České republiky přináší řešení, neboť vyhláška č. 433/2001 Sb., která byla vydána k provedení zákona č. 50/1976 Sb., stavební zákon, potřebnou definici obsahuje, avšak je nutné říci, že v obou případech se jedná o neplatné právo, neboť jak u zákona, tak u vyhlášky došlo k jejich zrušení.⁶² Domnívám se, že pro vysvětlení toho pojmu lesní cesty není tato skutečnost až tak závažná.

Dle § 2 odst. 1 výše uvedené vyhlášky, tj. vyhlášky č. 433/2001 Sb., která byla zrušena ke dni 1. 1. 2018, se lesní cestou rozumí účelová komunikace, která je součástí lesní dopravní sítě, určená k odvozu dříví, dopravě osob a materiálu pouze v zájmu vlastníka lesa a pro průjezd speciálních vozidel, přičemž je zároveň nutné, aby umožňovala bezpečný celoroční nebo sezonní provoz.

⁵⁹ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 57

⁶⁰ Tamtéž, str. 58

⁶¹ Jedná se o prostor, kterým bylo odváženo vytěžené dřevo z lesa, a který nemá po uskutečnění odvozu dřeva sloužit k dopravě ani k jízdě na jakémkoli dopravním prostředku.

⁶² DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 59

Posledním ze zákazů, u kterého je nutné určité doplnění, je zákaz kouřit, rozdělovat nebo udržovat otevřené ohně nebo tábořit mimo vyhrazená místa, tj. § 20 odst. 1 písm. k) lesního zákona, přičemž zde se jedná o doplnění souvislostí, neboť s výše uvedeným zákazem velmi úzce souvisí § 20 odst. 2 lesního zákona, ze kterého vyplývá zákaz rozdělování nebo udržování otevřeného ohně do vzdálenosti padesát metrů od okraje lesa. I v tomto případě je však nutné pojmové vymezení toho, co vlastně znamená oheň, a co otevřený oheň.

Ohněm se rozumí plameny vzniklé v důsledku oxidace hořlavého materiálu, zatímco otevřený oheň představuje ten oheň, kde není zabráněno styku plamenů s okolním prostředím, a právě v tomto případě může dojít k rozšíření ohně do okolí.⁶³ Otevřený oheň je velkým nebezpečím pro les obecně, a zejména z toho důvodu jsou nutná opatření, která by měla předcházet takovýmto živelným katastrofám, které by se následně mohly podepsat na životě celého lesa, jakožto velmi specifického ekosystému.

5.1.1.3 Organizované nebo hromadné sportovní akce v lese

U návštěvníků lesa je však nutné zmínit ještě jednu z možností, jak lze využít les v rámci jeho obecného užívání. Jedná se o pořádání organizovaných nebo hromadných sportovních akcí v lese, čímž se zabývá § 20 odst. 5 lesního zákona. Z toho vyplývá, že ten, kdo chce takovou akci konat, musí to oznámit orgánu státní správy lesů.⁶⁴ Takové oznámení by mělo být předloženo příslušnému orgánu nejméně třicet dnů před dnem konání akce, přičemž je pořadatel povinen uvést místo a čas konání této akce, předpokládaný počet účastníků, způsob zajištění a souhlas vlastníka lesa.⁶⁵

Nutné je však také zmínit, že výše uvedená možnost využití lesa, tj. možnost pořádání organizovaných nebo hromadných sportovních akcí, může velmi úzce souviset s § 20 odst. 1 písm. j) lesního zákona, tj. zákaz jezdit na kole, na koni, na lyžích nebo na saních mimo lesní cesty a vyznačené trasy, neboť právě tyto způsoby využívání obecného užívání lesa jsou ve své podstatě sportovními činnostmi. Právě z toho důvodu je nutné pamatovat na to, že v případě, kdy bude cílem pořádat organizovanou nebo hromadnou akci v lese, přičemž by mělo jít o

⁶³ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 59

⁶⁴ § 20 odst. 5 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

⁶⁵ § 20 odst. 5 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

jízdu na kole, na koni, na lyžích nebo na saních mimo lesní cesty a vyznačené trasy, má pořadatel povinnost zajistit si od vlastníka lesa nebo orgánu státní správy lesů udělení výjimky z výše uvedeného zákazu, pokud by tím byli ohroženi vlastníci jiných, zpravidla sousedních, lesů.⁶⁶

5.1.1.4 Obecné užívání lesa a výkon práva myslivosti

Pro úplnost obecného užívání lesa návštěvníky je nutné také zmínit skutečnost, která vychází z § 20 odst. 7 lesního zákona, tj. fakt, že zákazy uvedené v § 20 odst. 1 pod písmeny a), h) a j) a se souhlasem vlastníka také pod písmeny b) a g) se nevztahují na výkon práva myslivosti dle zákona č. 449/2001 Sb. o myslivosti. Myslivostí se přitom dle § 2 písm. a) zákona o myslivosti rozumí soubor činností prováděných v přírodě ve vztahu k volně žijící zvěři jako součásti ekosystému a spolková činnost směřující k udržení a rozvíjení mysliveckých tradic a zvyků jakožto součásti českého národního kulturního dědictví.

5.1.2 Vlastník, popř. nájemce lesa a jejich zaměstnanci

Další významnou skupinu tvoří v rámci obecného užívání lesa vlastníci, popř. nájemci lesa a jejich zaměstnanci. Je tomu tak zejména z toho důvodu, že právě tito lidé jsou těmi, kteří mají prokazatelný vztah k lesu, což je v rámci určitých práv a povinností vskutku velmi podstatné.

5.1.2.1 Základ právního postavení vlastníků lesa

Jejich postavení je v rámci obecného užívání lesa stanoveno nejprve v § 19 odst. 1 lesního zákona, který stanovuje povinnost směrem k návštěvníkům lesa, kteří využijí svého oprávnění vedoucího k obecnému užívání lesa, aby dbali pokynů vlastníka, popř. nájemce lesa a jeho zaměstnanců.

Následně je tento okruh subjektů zmíněn v § 19 odst. 2 lesního zákona, který uvádí, že vlastník neodpovídá za škodu na majetku, zdraví nebo životě vzniklé při využití práva obecného užívání lesa ze strany každého, kdo se nachází na území České republiky, přičemž je zde také stanovena výjimka, jež vede k tomu, že vlastník odpovídá za výše uvedenou škodu v případě, kdy ji způsobí úmyslně.

⁶⁶ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 60

5.1.2.2 Udělení souhlasu v rámci obecného užívání lesa

V souvislosti s tím, že má každý právo vedoucí k obecnému užívání lesa, je nutné zmínit určitou specifickou skupinu, jejímiž členy jsou včelaři, přičemž právě vůči nim má vlastník lesa právo, které vyplývá z § 19 odst. 3 lesního zákona. Jedná se o udělení souhlasu pro umístování včelstev na lesních pozemcích, přičemž s tím souvisejí povinnosti stanovené chovatelům včel, které byly uvedené již v předchozí kapitole, tj. kapitole č. 4 této diplomové práce.

Včelaři však nejsou jedinou skupinu, které vlastník lesa uděluje souhlas, což vyplývá z § 20 odst. 5 lesního zákona, neboť ten, kdo chce konat v lese organizovanou nebo hromadnou sportovní akci, musí mít souhlas vlastníka lesa, který následně předkládá orgánu státní správy lesů.

5.1.2.3 Zákazy některých činností v lese vztahující se na vlastníky lesa

Výše uvedené však není vším. Některá specifická zamezení určitých činností se totiž vztahují i na osobu vlastníka lesa, což uvádí § 20 odst. 1 písm. l) až o) lesního zákona, přičemž se jedná o následující zákazy:

- a) odhazovat hořící nebo doutnající předměty,
- b) narušovat vodní režim a hrabat stelivo,
- c) pást dobytek, umožňovat výběh hospodářským zvířatům a průhon dobytka lesními porosty,
- d) znečišťovat les odpady a odpadky.

Zmíněné specifické zákazy lze tak tedy označit za tzv. absolutní zákazy.⁶⁷ Je tomu zejména z toho důvodu, že se vztahují k činnostem, které bezprostředně ohrožují existenci lesa v tom horším případě, přičemž v lehčím případě je zde souvislost ve vztahu ztíženého zachování aktuálního stavu lesa, jeho zachování nebo problematičnosti přirozené obnovy.⁶⁸ Při přihlédnutí k výše uvedeným skutečnostem je existence takových zákazů zcela na místě.

V souvislosti s výše uvedeným je však nutné zmínit také to, co vyplývá z § 20 odst. 3 lesního zákona, tj. skutečnost, že zákazy, které jsou přesně specifikovány v rámci § 20 odst. 1, 2 lesního zákona se nevztahují na činnosti,

⁶⁷ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. xlvii, 629 s. Právnícké učebnice; 90. ISBN 978-80-7400-338-7, str. 334

⁶⁸ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 59

kteře jsou prováděny při hospodaření v lese. Aby však bylo možné pochopení toho, o co se vlastně týká, je nutné vymezení pojmu „hospodaření v lese“, což lze nalézt v § 2 písm. d) lesního zákona, které uvádí, že se jedná o obnovu, ochranu, výchovu a těžbu lesních porostů a ostatní činnosti zabezpečující plnění funkcí lesa. Něco takového je zcela jistě logické, neboť péče o les je tím zásadním, co následně umožňuje nejpočetnější skupině, tj. návštěvníkům lesa, plné využívání oprávnění vedoucího k obecnému užívání lesa.

5.1.2.4 Udělení výjimky ze zákazů některých činností v lese

Postavení vlastníka lesa v rámci problematiky obecného užívání lesa však vede k další možnosti, která podtrhuje jeho významnou roli. Vlastník lesa totiž může udělit výjimku ze zákazů stanovených v § 20 odst. 1 písm. a) až k) lesního zákona, a to směrem k návštěvníkům lesa.⁶⁹ Při udělování takové výjimky počítá zákon také s možností porušení práv jiných vlastníků lesů, přičemž § 20 odst. 4 lesního zákona stanoví, že v takovém případě rozhodne o udělení výjimky orgán státní správy lesů, a to na návrh vlastníka lesa.

Jak již bylo řečeno výše v rámci této kapitoly, na udělení výjimky ze zákazů uvedených v rámci § 20 odst. 1 písm. a) až k) lesního zákona neexistuje právní nárok. Tato skutečnost dovoluje označit takové udělení výjimky za občanskoprávní dohodu uzavíranou mezi vlastníkem lesa a tím, kdo jej žádá o její udělení. Udělení výjimky však nemá zákonem předepsanou formu.⁷⁰

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem, tj. že se jedná spíše o občanskoprávní dohodu, která však nemá v rámci lesního zákona předepsanou formu, dochází v rámci praxe k tomu, že vlastník lesa uděluje výjimku v písemné formě a za úplatu.⁷¹ Písemná forma je tak tedy zcela logická, neboť právě díky tomu je možné adekvátní naplnění § 39 odst. 2 písm. b) lesního zákona, ze kterého vyplývá, že je lesní stráž oprávněna požadovat předložení výjimky udělené dotyčné osobě vlastníkem lesa pro určitou činnost.

⁶⁹ § 20 odst. 4 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

⁷⁰ JANČÁŘOVÁ, Iona a kol. Právo životního prostředí: zvláštní část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 623 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 527. ISBN 978-80-210-8041-6, str. 209

⁷¹ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 59

5.1.2.5 Obecného užívání lesa a výkon práva myslivosti

Dále je však nutné zmínit § 20 odst. 7 lesního zákona, ze kterého vyplývá, že zákazy uvedené v § 20 odst. 1 písm. b) a g) se při udělení souhlasu vlastníka lesa směrem k adresátovi nevztahují na výkon práva myslivosti dle zákona o myslivosti.

5.1.2.6 Vlastník lesa a jiné fyzické nebo právnické osoby

Nesmí být však opomenuto ani specifické právo na náhradu za smýcený lesní prostor v souvislosti s prováděním výstavby, což zmiňuje § 21 odst. 3 lesního zákona. Toto právo, tj. právo na tzv. ušlý zisk, si vlastník lesa může nárokovat od investora, kterým může být právnická nebo fyzická osoba, která při své činnosti používá nebo produkuje látky poškozující les a les ohrozí nebo poškodí.⁷²

Vlastníci pozemků určených k plnění funkcí lesa, tj. i vlastníci lesů, však mají ještě jednu povinnost, která vyplývá z § 22 odst. 1 lesního zákona. Musí strpět provedení opatření, kterými vlastníci nemovitostí nebo investoři staveb a zařízení zabezpečují jejich pozemky, stavby a zařízení před škodami způsobenými zejména působením přírodních jevů.⁷³ V případě, kdy zajištění bezpečnosti a osob v souvislosti s výše uvedeným vyžaduje nutnou změnu ve způsobu hospodaření nebo omezení ve využívání pozemků určených k plnění funkcí lesa, připadá vlastníkovu lesa nahrazení případné újmy, o čemž rozhodne dle § 22 odst. 2 lesního zákona orgán státní správy lesů.

5.1.3 Chovatelé včel

Včelaři, jak již bylo zmíněno, představují specifickou skupinu vyplývající z návštěvníků lesa, kteří jsou tou nejpočetnější a zároveň velmi podstatnou skupinou v rámci problematiky obecného užívání lesa. Odlišnost je dána zejména předmětem činnosti, tj. včelařství, což následně vede ke vzniku speciálních práv a povinností.

Nutno podotknout, že se na tuto skupinu nevztahují jen speciální práva a povinnosti, a to z toho důvodu, že i pro ni platí § 19 odst. 1 lesního zákona, tj. povinnost les nepoškozovat, nenarušovat lesní prostředí, a zároveň dbát pokynů

⁷² § 21 odst. 1, 3 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

⁷³ § 22 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

vlastníka lesa, popř. nájemce lesa a jeho zaměstnanců. Jen při dodržení této obecné povinnosti je možné, aby došlo ke stanovení specifických práv a povinností.

Výše zmíněná specifická práva a povinnosti vyplývají z § 19 odst. 3 lesního zákona, přičemž jde o to, že chovatelé včel mohou se souhlasem vlastníka lesa a v zájmu podpory ekologické rovnováhy, opylování rostlin, využití medovice a zlepšení produkce semen lesních dřevin umisťovat svá včelstva na lesních pozemcích.

Opět je zde však nedostatek v rámci lesního zákona, neboť není v rámci jeho jednotlivých ustanovení stanoveno, jakou formu má mít potřebný souhlas vlastníka.⁷⁴ Osobně se však domnívám, že půjde o stejný případ jako u udělení výjimky ze strany vlastníka lesa dle § 20 odst. 1 lesního zákona, tj. u udělení výjimky ze zákazů v rámci obecného užívání lesa, a to alespoň ve vztahu k náležité formě. Písemná forma tak tedy bude jistě i v tomto případě tím nejlepším řešením, neboť tato forma stanovení souhlasu vlastníka lesa následně vede k co nejjednoduššímu prokázání daného oprávnění.

5.1.4 Orgán státní správy lesů

Správní orgán, který má v rámci obecného užívání lesa vskutku významné postavení, je nazýván lesním zákonem jako orgán státní správy lesů, přičemž dle § 47 odst. 1 lesního zákona vykonávají v základě státní správu lesů obecní úřady obcí s rozšířenou působností, kraje a ministerstvo.

5.1.4.1 Rozhodnutí o dočasném omezení nebo vyloučení vstupu do lesa

Postavení tohoto orgánu v rámci obecného užívání lesů vyplývá nejprve z § 19 odst. 1 lesního zákona, který uvádí, že právě orgán státní správy lesů je oprávněn k dočasnému omezení nebo vyloučení vstupu do lesa, a to z důvodu ochrany lesa nebo v zájmu zdraví nebo bezpečnosti fyzických osob, k čemuž dochází vydáním opatření obecné povahy.

V rámci běžného procesu se o návrhu opatření obecné povahy koná veřejné projednání, což je podstatou § 19 odst. 5 lesního zákona, přičemž právě tento proces je součástí kapitoly č. 4 této diplomové práce. Zároveň je však

⁷⁴ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 54

možné, a to na základě § 19 odst. 4 lesního zákona, aby bylo takové opatření obecné povahy vydáno bez řízení o jeho návrhu, k čemuž dochází v případě, kdy hrozí bezprostřední ohrožení lesa nebo zdraví nebo bezpečnosti osob.

5.1.4.2 Udělení výjimky ze zákazů některých činností v lese

Výše uvedené je opravdovým základem vzhledem k vytyčení pozice daného orgánu, avšak není úplné. Orgán státní správy lesů má také oprávnění v rámci udělování výjimky ze zákazů některých činností v lese, které jsou definovány v § 20 odst. 1 písm. a) až o) lesního zákona. Jedná se o případ, kdy by vlastník, který vydá výjimku vztahující se k výše vymezeným zákazům, zasáhl do práv jiných vlastníků lesa, přičemž v této situaci rozhodne o udělení výjimky na návrh vlastníka lesa právě tento orgán, což vyplývá z § 20 odst. 4 lesního zákona.

Toto rozhodování o udělení výjimky v případě možné kolize dvou vlastníků lesa je však správním řízením, které je ovládáno dispoziční zásadou, což znamená, že k jeho zahájení dochází výlučně na základě žádosti.⁷⁵ Co se týče vymezení jednotlivých účastníků, bude se jednat o vlastníky lesů, jejichž práva jsou dotčena, a osobu, která o výjimku žádá, přičemž danou osobou může být jak osoba fyzická, tak i osoba právnická.⁷⁶

5.1.4.3 Organizované nebo hromadné sportovní akce v lese

Další oprávnění tohoto správního orgánu souvisí s možností konání organizované nebo hromadné sportovní akce v lese, což je podmíněno oznámením ze strany pořadatele takové akce směrem k orgánu státní správy lesů, což vyplývá z § 20 odst. 5 lesního zákona. Co se týče obsahu oznámení, jedná se zejména o uvedení místa a termínu konání takové akce, předpokládaného počtu účastníků, způsobu zajištění a souhlasu vlastníka lesa.

V souvislosti s touto specifickou možností existující v rámci obecného užívání lesa, vyplývá z § 20 odst. 5 lesního zákona orgánu státní správy lesů právo, aby do patnácti dnů ode dne doručení oznámení stanovil doplňující podmínky. Tato lhůta se však zdá být nedostačující, neboť rozhodnutí o stanovení

⁷⁵ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 60

⁷⁶ Tamtéž, str. 60

specifických podmínek pro danou akci musí proběhnout v rámci správního řízení.⁷⁷

5.1.4.4 Zákaz jezdit a stát v lese s motorovými vozidly

Orgán státní správy lesů je však výjimečný také tím, že se na něj nevztahuje zákaz jezdit a stát v lese s motorovými vozidly, tj. § 20 odst. 1 písm. g) lesního zákona, což vyplývá z § 20 odst. 6 lesního zákona. Konkrétně tento zákaz neplatí pro zaměstnance orgánu státní správy lesů, a to v obvodu jejich působnosti při výkonu činnosti dle lesního zákona.⁷⁸

5.1.4.5 Vztah orgánu státní správy lesů k lesní stráží

V rámci obecného užívání lesa je však také nutné zmínit propojenost ve vztahu k lesní stráží, neboť právě tento orgán tuto fyzickou osobu ustanoví, což vyplývá z § 38 odst. 3 lesního zákona. K jejímu ustanovení dochází buď na návrh vlastníka lesa, nebo z vlastního podnětu tohoto orgánu, přičemž je lesní stráží následně vydán služební odznak a průkaz lesní strážce, ve kterém orgán státní správy lesů stanoví obvod její působnosti.⁷⁹

Zajímavé však je, že k ustanovení lesní strážce je zmocněno jednak Ministerstvo zemědělství, jakožto ministerstvo, jehož předmětem činnosti je mimo jiné zabývání se problematikou, která souvisí s obecným užíváním lesa, jednak Ministerstvo životního prostředí, které tak činí na územích národních parků a jiných ochranných pásem.⁸⁰

5.1.4.6 Orgán státní správy lesů a jiné fyzické nebo právnické osoby

Ustanovení lesní strážce však není konečným v rámci výčtu práv a povinností, neboť dle § 22 odst. 1 lesního zákona má orgán státní správy lesů povinnost definovat rozsah a způsob zabezpečovacích opatření ve vztahu k vlastníkům nemovitostí nebo investorů staveb a zařízení, kteří tak činí z důvodu

⁷⁷ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 60

⁷⁸ § 20 odst. 6 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

⁷⁹ § 38 odst. 2, 3 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

⁸⁰ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 142

ochrany před škodami způsobenými přírodními jevy. Zároveň je však možné, aby zvláštní zákon převedl tuto povinnost na jiný, příslušný orgán státní správy.⁸¹

Závěrem je však nutné zmínit také § 22 odst. 2 lesního zákona, dle kterého je orgánu státní správy lesů stanovena povinnost rozhodnout o dalších opatřeních v souvislosti se zabezpečením osob a majetku ve vztahu k předcházení škod způsobených přírodními jevy, přičemž současně také stanoví, kdo ponese náklady s tím spojené, a kdo nahradí vlastníku lesa případnou újmu.

5.1.5 Lesní stráž

Lesní stráž je subjektem, kterému je v rámci lesního zákona svěřena působnost v rámci dozoru při obecném užívání lesa, což vyplývá z § 38 odst. 1 lesního zákona. Zejména z toho důvodu je tedy nutné vymezení jejího postavení, neboť v rámci obecného užívání lesa představuje velmi potřebný element, i když se to tak na první pohled nemusí zdát.

Dle § 38 odst. 2 lesního zákona je ustanovena ze strany orgánu státní správy lesů, a to buď na návrh vlastníka lesa, nebo z vlastního podnětu, přičemž je také nutné vydání služebního odznaku a průkazu lesní strážce, kde je současně stanoven obvod její působnosti. Působnost lesní strážce je možné stanovit jen v rozsahu odpovídajícím nejvýše správnímu obvodu (místní působnosti) orgánu státní správy lesů, který ji ustanovuje.⁸²

5.1.5.1 Práva a povinnosti lesní strážce

Co se týče povinností lesní strážce, jedná se o § 39 odst. 1 lesního zákona, ze kterého vyplývají následující:

- a) prokazovat se průkazem lesní strážce a nosit služební odznak,
- b) dohlížet na dodržování povinností spojených s obecným užíváním lesů,
- c) oznamovat neodkladně veškeré zjištěné závady, nedostatky a škody dle jejich povahy buď vlastníku nebo uživateli lesa, nebo orgánu, který ji ustanovil, popřípadě v neodkladných případech také orgánům Policie České republiky nebo příslušným orgánům státní správy.

⁸¹ § 22 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

⁸² DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 142

Uvedené povinnosti jsou opravdovým základem, neboť pokud by nebyly naplněny, vznikla by lesní strážci trestní odpovědnost, a to především dle § 127 odst. 1 písm. i) trestního zákoníku, kde je zakotveno postavení lesní strážce jako úřední osoby.⁸³ K trestní odpovědnosti je dle § 127 odst. 2 trestního zákoníku vyžadováno, aby byl trestný čin spáchán v souvislosti s její pravomocí a odpovědností.

Samozřejmě, že je nutné vedle povinností také stanovení určitých oprávnění, a právě tomu se věnuje § 39 odst. 2 lesního zákona, přičemž práva lesní strážce jsou následující:

- a) zastavit dopravní prostředek, je-li důvodné podezření, že osoba užívající dopravní prostředek porušuje ustanovení tohoto zákona,
- b) v souvislosti s výkonem dohledu dle § 39 odst. 1 písm. b) tohoto zákona požadovat předložení souhlasu nebo výjimky vlastníka lesa pro příslušnou činnost,
- c) zjistit totožnost osoby, která při obecném užívání lesa porušuje ustanovení lesního zákona,
- d) pořídit zvukový, obrazový nebo jiný záznam osob a věcí nacházejících se na veřejně přístupném místě a zvukový, obrazový nebo jiný záznam o průběhu úkonu, je-li to nezbytné pro plnění jejího úkolu,
- e) projednat příkazem na místě přestupky dle § 53 tohoto zákona,
- f) zadržet osobu, která při obecném užívání lesa porušuje ustanovení lesního zákona, nelze-li jinak zjistit její totožnost, a bezodkladně přivolat orgán Policie České republiky nebo zadrženou osobu bezodkladně orgánu Policie České republiky předvést,
- g) požadovat pomoc nebo součinnost orgánů Policie České republiky, popřípadě obecní policie, pokud nemůže splnění svých povinností zjistit vlastními silami a prostředky.

Stanovení výše uvedených oprávnění je samozřejmě více než potřebné, avšak jejich vymožení může být problematické, a to zejména z toho důvodu, že lesní strážci představuje v rámci daného území lesa pouze jednotlivec, a tak tedy záleží zejména na přístupu osoby, která v rámci obecného užívání lesa poruší daná ustanovení lesního zákona.

⁸³ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 144

5.1.6 Právnícké a fyzické osoby poškozující les

Dle § 21 lesního zákona je však v rámci problematiky práv a povinností v souvislosti s obecným užíváním lesa nutné zmínit také právnícké a fyzické osoby poškozující les, neboť se jedná o skupinu subjektů, kterým je stanovena povinnost náhrady za poškozování lesa. Právě tato souvislost opět poukazuje na propojenost veřejného a soukromého práva, tj. správní a občanského práva, neboť se jedná o stanovení obecné odpovědnosti za škodu.⁸⁴

Dle § 21 odst. 1 lesního zákona se jedná o ty právnícké a fyzické osoby, které při své činnosti používají nebo produkují látky poškozující les a následně les ohrozí nebo poškodí, přičemž v takovém případě mají povinnost opatření vedoucích k zabránění nebo zmírnění jejich škodlivých následků.

Výše uvedené však není jedinou povinností, neboť § 21 odst. 2 lesního zákona se věnuje problematice, kdy v návaznosti na provádění výstavby dojde k přerušení souvislosti ucelených lesních částí, lesních cest nebo jiných objektů a zařízení sloužících hospodaření lese, přičemž v takovém případě je ten, kdo výše uvedené způsobil, povinen nahradit osobě, které tím vznikla újma, i zvýšené provozní náklady, které jí tím vznikly.

V neposlední řadě je však nutné zmínit § 21 odst. 3 lesního zákona, který se věnuje situaci, kdy je v souvislosti s prováděním výstavby smýcen lesní porost, přičemž právě v takové situaci má investor povinnost zaplatit to, čeho by vlastník lesa při řádném hospodaření dosáhl, kdyby nedošlo k předčasnému smýcení lesního porostu, a to po odečtení částky, kterou případně získal za dříví z likvidovaného lesního porostu. Toto ustanovení ve své podstatě představuje nárok na tzv. ušlý zisk pro vlastníka lesa, přičemž se jedná o majetkovou újmu spočívající v nerozmnožení majetku, které by bylo možné se zřetelem k pravidelné péči o les očekávat.⁸⁵

5.1.7 Vlastníci nemovitostí, investoři staveb a zařízení

Poslední skupinu, která je v lesním zákoně zmíněna v souvislosti s obecným užíváním lesa, jsou vlastníci nemovitostí, a dále také investoři staveb a zařízení, kterým je dle § 22 odst. 1 lesního zákona stanovena povinnost, aby na

⁸⁴ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 62

⁸⁵ Tamtéž, str. 63

svůj náklad provedli nezbytně nutná opatření, kterými jsou nebo budou jejich pozemky, stavby a zařízení zabezpečeny před škodami způsobenými zejména sesuvem půdy, padáním kamenů, pádem stromů nebo jejich částí, přesahem větví a kořenů, zastíněním a lavinami z pozemků určených k plnění funkcí lesa.

Samozřejmě, že výše uvedená ohrožení nemovitostí, staveb či zařízení jsou v rámci zákona stanovena demonstrativně, což tedy vede k tomu, že je možné, aby se jednalo také o jiná nebezpečí spojená s působením přírodních a civilizačních jevů.⁸⁶ Rozsah a způsob zabezpečení stanoví těmto subjektům orgán státní správy lesů, což vyplývá z § 22 odst. 1 lesního zákona, přičemž je zde současně také uvedeno, že tomu tak bude v případě, kdy nebude na základě zvláštních předpisů příslušným jiný orgán státní správy.

5.2 Práva a povinnosti vyplývající z jiných zákonů

Samozřejmě, že stěžejní úprava práv a povinností ve vztahu k různorodým subjektům v rámci obecného užívání lesa vyplývá zejména z lesního zákona. Touto problematikou se zabývají i jiné zákony, které budou práva a povinnosti uvedené v lesním zákoně blíže specifikovat. Konkrétně se jedná zejména o zákon o ochraně přírody a krajiny, a zákon o myslivosti.

5.2.1 Zákon o ochraně přírody a krajiny

Zákon o ochraně přírody a krajiny je v souvislosti s obecným užíváním lesa nutné zmínit zejména z toho důvodu, že upravuje pravidla pohybu v rámci zvláště chráněných území, kde je nutná zvýšená ochrana. Dle § 14 odst. 2 zákona o ochraně přírody a krajiny jsou zvláště chráněná území rozdělena do šesti kategorií:

- a) národní parky,
- b) chráněné krajinné oblasti,
- c) národní přírodní rezervace,
- d) přírodní rezervace,
- e) národní přírodní památky a
- f) přírodní památky.

⁸⁶ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 71

Vzhledem k tomu, že každý z nich má jiný stupeň ochrany, je nutné stanovení přesných mezí v rámci jejich užívání, což tedy velmi úzce souvisí s obecným užíváním lesa, neboť právě na území lesů dochází často ke vzniku výše uvedených zvláště chráněných území.

5.2.1.1 Národní park

Národní park představuje dle § 15 odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny rozsáhlé území s typickým reliéfem a geologickou stavbou, kde převažuje výskyt přirozených nebo člověkem málo pozměněných ekosystémů, přičemž toto území je jedinečné a významné v národním či mezinárodním měřítku, a to z hlediska ekologického, vědeckého, vzdělávacího nebo osvětového.

Ve vztahu k obecnému užívání lesa je nutné zmínit zejména § 16 až 16d zákona o ochraně přírody a krajiny, kde jsou stanoveny jak obecné ochranné podmínky, tak ochranné podmínky v souvislosti s jednotlivými národními parky nacházejícími se v České republice. Ve výše uvedených ustanoveních zákona o ochraně přírody a krajiny dochází k rozšíření zákazů stanovených lesním zákonem pro obecné užívání lesa. Jedná se například o zákaz jezdit na kole nebo na koni mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená orgánem ochrany přírody⁸⁷ nebo zákaz rozdělovat oheň mimo místa vyhrazená orgánem ochrany přírody⁸⁸.

5.2.1.2 Chráněná krajinná oblast

Chráněnou krajinnou oblast charakterizuje § 25 odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny jako rozsáhlé území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení.

Nejdůležitější ustanovení ve spojitosti s obecným užíváním lesa představuje § 26 zákona o ochraně přírody a krajiny, neboť i zde dochází k rozšiřování zákazů plynoucích z lesního zákona. Jedná se tak tedy například o zákaz tábořit a rozdělovat oheň mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody⁸⁹.

⁸⁷ § 16 odst. 2 písm. m) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁸⁸ § 16 odst. 2 písm. p) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁸⁹ § 26 odst. 1 písm. b) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

5.2.1.3 Národní přírodní rezervace a přírodní rezervace

Definice národní přírodní rezervace vyplývá z § 28 odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny, přičemž se jedná o menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku. I v tomto případě dochází k rozšíření zákazů plynoucích z lesního zákona, příkladem může být zákaz vjíždět na takové území motorovými vozidly⁹⁰.

Přírodní rezervaci charakterizuje zákon o ochraně přírody a krajiny v § 33 odst. 1 tak, že se jedná o menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast. I zde je viditelná souvislost s obecným užíváním lesa, a to v tom slova smyslu, že je možné omezení výkonu práva myslivosti.⁹¹

5.2.1.4 Národní přírodní památka a přírodní památka

Poslední dvě kategorie tvoří jednak národní přírodní památka, jednak přírodní památka. Národní přírodní památka je v zákoně o ochraně přírody a krajiny definována v § 35 odst. 1, přičemž se jedná o přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takovým, který vedle přírody formoval svou činností člověk.

Přírodní památka má definici podobnou, přičemž se dle § 36 odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny jedná o přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk.

Domnívám se však, že ve vztahu k obecnému užívání lesa se nejedná o místa, která by měla v rámci této diplomové práce až tak velký význam. To plyne z toho, že zákon o ochraně přírody a krajiny nestanovuje zákazy, kterými by

⁹⁰ § 29 písm. h) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁹¹ § 34 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

docházelo k rozšiřování zákazů, které ve vztahu k obecnému užívání lesa plynou z lesního zákona.

5.2.2 Zákon o myslivosti

Zákon o myslivosti označuje myslivost dle § 2 písm. a) za soubor činností prováděných v přírodě ve vztahu k volně žijící zvěři jako součástí ekosystému a spolkovou činnost směřující k udržení a rozvíjení mysliveckých tradic a zvyků, které jsou neoddělitelnou součástí českého národního kulturního dědictví.

Jelikož výkon myslivosti zasahuje do přirozeného koloběhu ekosystému (lesa), je nutné jej zmínit i v rámci souvislosti s obecným užíváním lesa. V rámci této problematiky je nutné zmínit zejména tu skutečnost, že dle § 20 odst. 7 lesního zákona se zákazy uvedené v § 20 odst. 1 písm. a), h) a j) a se souhlasem vlastníka lesa také pod písmeny b) a g) nevztahují na výkon myslivosti dle výše uvedeného zákona. Na výkon myslivosti se obecně nevztahuje zákaz rušit ticho a klid, zákaz vstupovat do míst oplocených nebo označených zákazem vstupu, a to společně se zákazem jezdit na kole, na koni, na lyžích nebo na saních mimo lesní cesty a vyznačené trasy. V souvislosti s možností získání souhlasu ze strany vlastníka lesa se jedná o zákaz provádět terénní úpravy, narušovat půdní kryt, budovat chodníky, stavět oplocení a jiné objekty, který je doplněn zákazem jezdit a stát s motorovými vozidly v lesích.

Rozvinutí práv a povinností plynoucích z lesního zákona lze v zákoně o myslivosti spatřit zejména v § 8. Základem je zde ochrana myslivosti, která spočívá jak v ochraně zvěře samotné, tak i ochraně jejích životních podmínek nebo zajištění klidu v honitbě.⁹² Dále je také nutné pamatovat na to, že každý, kdo vstupuje se svou činností do přírody, musí jednat tak, aby zbytečně neohrožoval nebo nezraňoval zvěř, a současně také nepoškozoval její životní podmínky.⁹³

⁹² § 8 odst. 1 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti

⁹³ § 8 odst. 2 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti

6. Právní odpovědnost při obecném užívání lesa

6.1 Odpovědnost v právu životního prostředí obecně

Právo životního prostředí, do jehož problematiky les, jakožto specifický ekosystém spadá, uvádí čtyři úrovně odpovědnosti, přičemž se jedná o správněprávní odpovědnost, trestněprávní odpovědnost, odpovědnost za ekologickou újmu a soukromoprávní odpovědnost za újmu.⁹⁴ Zajímavé jsou tak tedy vztahy mezi jednotlivými druhy odpovědnosti, přičemž jde zejména o spojitosti mezi správněprávní odpovědností a odpovědností trestněprávní, a následně také o propojenost mezi odpovědností správněprávní a soukromoprávní odpovědností za újmu.

Správněprávní odpovědnost se může vylučovat s odpovědností trestněprávní, a to dle principu zákazu dvojího trestání (ne bis in idem), jež vychází jednak z čl. 40 odst. 5 usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, jednak z čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.⁹⁵ Zároveň je však nutné zmínit, že Evropský soud pro lidská práva v rámci této problematiky stanovil, že trestní stíhání pachatele může být za určitých okolností vyloučeno, přičemž tím důvodem může být i skutečnost, že pro daný čin byl již pachatel postižen v jiném než trestním typu řízení dle trestního řádu, avšak je potřebné, aby dané řízení mělo trestněprávní povahu a bylo vedeno pro delikt trestněprávní povahy.⁹⁶

Souvislosti mezi správněprávní odpovědností a soukromoprávní odpovědností za újmu přitom opět poukazují na to, co bylo uvedeno již dříve v rámci této diplomové práce, tedy na to, že určité instituty správního práva mohou mít své základy v právu občanském, jak je tomu také v případě veřejného užívání. Dalo by se říci, že to samé se vyskytuje i v rámci odpovědnosti v životním prostředí, neboť zcela běžně dochází k tomu, že po uložení sankce ze strany správního orgánu následuje soukromoprávní žaloba dotčených osob, které

⁹⁴ JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. Právo životního prostředí: obecná část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 715 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 531. ISBN 978-80-210-8366-0, str. 581

⁹⁵ JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. Právo životního prostředí: obecná část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 715 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 531. ISBN 978-80-210-8366-0, str. 582

⁹⁶ Tamtéž, str. 582

se tímto způsobem domáhají náhrady způsobené újmy, přičemž poukazují na výsledek správního řízení, a při dokazování používají kontrolní protokoly a výsledky měření provedených ve správním řízení.⁹⁷

6.2 Odpovědnost v rámci obecného užívání lesa

Ve vztahu k obecnému užívání lesa však přichází na řadu zejména správněprávní odpovědnost, kterou doplňuje soukromoprávní odpovědnost za újmu. Samozřejmě, že je možné, aby zde nastaly podmínky pro vznik odpovědnosti trestněprávní, avšak skutkové podstaty jednotlivých trestných činů vyloženě nepoukazují na souvislosti s obecným užíváním lesa. Uplatnění odpovědnosti za ekologickou újmu je v rámci lesů více než problematické, a to zejména z toho důvodu, že zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení a nápravě ekologické újmy, nezahrnuje výslovně les mezi objekty, na nichž může dojít k ekologické újmě⁹⁸, přičemž v rámci obecného užívání lesa jakožto specifického právního institutu bude tato problematika ještě složitější.

6.2.1 Správněprávní odpovědnost

V rámci obecného užívání lesa představuje východisko správněprávní odpovědnosti lesní zákon, avšak i přesto považují za vhodné nejprve zmínit definici přestupku, neboť právě jej je možné se dopustit v rámci správního práva v souvislosti s obecným užíváním lesa. Dle zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, konkrétně dle § 5 tohoto zákona je přestupkem společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen, a který vykazuje znaky stanovené zákonem, pokud se nejedná o trestný čin.

Na základě výše uvedené definice by se dalo říci, že přestupek představuje oproti trestnému činu mírnější zásah do života osoby, která v souvislosti s jeho spácháním porušila určité ustanovení zakotvené v rámci právního řádu České republiky.

⁹⁷ JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. Právo životního prostředí: obecná část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 715 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 531. ISBN 978-80-210-8366-0, str. 582

⁹⁸ JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. Právo životního prostředí: zvláštní část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 623 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 527. ISBN 978-80-210-8041-6., str. 221

Samozřejmě, že i v případě lesa přichází na řadu v souvislosti se správněprávní odpovědnosti zákon České národní rady č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa. V souvislosti s tímto zákonem je třeba upozornit na skutečnost, že inspektor České inspekce životního prostředí je lesní stráží.⁹⁹

6.2.1.1 Přestupky dle lesního zákona

Lesní zákon v přímé souvislosti s obecným užíváním lesa uvádí v § 53 odst. 1 následující skutkové podstaty přestupků:

- a) rušení klidu a ticha,
- b) hrabání steliva,
- c) vyzvedávání semenáčků a sazenic stromů a keřů lesních dřevin,
- d) sběr semen lesních dřevin, jmelí a ochmetu bez povolení,
- e) sbírání lesních plodů způsobem poškozujícím les,
- f) táboření mimo vyhrazená místa,
- g) porušení zákazu vjezdu a státní motorovým vozidlem v lese bez souhlasu vlastníka,
- h) vstup do oplocených nebo zákazem vstupu označených míst,
- i) vstup do porostů, kde se provádí těžba, manipulace nebo doprava dříví,
- j) jízda na kole, na koni, na lyžích a na saních mimo lesní cesty a vyznačené trasy,
- k) pastva nebo průhon dobytka nebo umožnění výběhu hospodářským zvířatům do lesních porostů,
- l) narušení půdního krytu nebo vodního režimu nepovolenou těžbou hlíny, písku nebo kamene,
- m) provádění terénních úprav nebo jiných staveb (například chodníky, oplocení) bez povolení, popřípadě bez ohlášení, pokud nejde o přestupek dle zvláštních předpisů,
- n) těžba nebo poškozování stromů a keřů lesních dřevin,
- o) rozdělování nebo udržování otevřeného ohně do vzdálenosti padesáti metrů od okraje lesa nebo odhazování hořících nebo doutnajících předmětů,

⁹⁹ § 7 odst. 2 zákona České národní rady č. 282/1991 Sb., o České národní inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa

- p) konání organizované nebo hromadné sportovní akce bez oznámení orgánu státní správy lesů,
- q) odhazování odpadů nebo odpadků,
- r) kouření.

Výše uvedené přestupky tedy kopírují zákazy některých činností v lese, kterým se lesním zákon věnuje v § 20 odst. 1. písm. a) až o). Za tyto přestupky, kterých se může fyzická osoba dopustit v rámci obecného užívání lesa, lze uložit pokutu. U přestupků uvedených v § 53 odst. 1 písm. a) až k) lesního zákona lze uložit sankci do 5000 Kč, u přestupků zbývajících, tj. dle § 53 odst. 1 písm. l) až s) lesního zákona, se jedná o finanční postih do 15000 Kč.

Samozřejmě, že u přestupků plynoucích z § 53 lesního zákona je možné jejich projednání příkazem na místě ze strany lesní stráže, jak uvádí § 39 odst. 1 lesního zákona, neboť právě ona je pověřena výkonem ochranné služby v rámci obecného užívání lesa. V blokovém řízení lze uložit pokutu do výše 1000 Kč.¹⁰⁰ Lesní zákon zužuje možnost maximální výše pokuty ukládané příkazem na místě, která je obecně dle § 91 odst. 1 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich 10000 Kč.

Mohlo by se zdát, že v rámci obecného užívání lesa lze na základě patřičných ustanovení lesního zákona trestat jen fyzické osoby, avšak tak tomu není. Následující ustanovení lesního zákona, tj. § 54 lesního zákona, se totiž také věnuje přestupkům. Skupina pachatelů je zde však rozšířena, což vede k tomu, že v rámci § 54 lesního zákona se nacházejí přestupky, kterých se může dopustit jak fyzická osoba, tak podnikající fyzická osoba, ale i osoba právnická.

V souvislosti s obecným užíváním lesa je dle § 54 možné spáchání následujících přestupků:

- a) způsobení značné škody na lese a tím způsobené ohrožení jeho funkcí¹⁰¹,
- b) provádění činnosti v lese nepovolené nebo zakázané¹⁰²,

¹⁰⁰ DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3, str. 177

¹⁰¹ § 54 odst. 1 písm. a) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

¹⁰² § 54 odst. 1 písm. b) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

- c) nesplnění opatření uložených rozhodnutím orgánu státní správy lesů dle lesního zákona¹⁰³.

Za výše uvedené přestupky je fyzická osoba, fyzická osoba podnikající nebo právnická osoba sancionizována pokutou ve výši 100000 Kč, což vyplývá z § 54 odst. 3 písm. a) lesního zákona.

V neposlední řadě však považuji za užitečné vymezení orgánu, který výše uvedené přestupky projednává a vybírá pokuty s nimi související. Jedná se o orgán státní správy lesů, což uvádí § 56 odst. 3 lesního zákona, přičemž již v kapitole č. 4 této diplomové práce bylo zmíněno, že se může jednat jak o obecní úřad obce s rozšířenou působností, tak o kraj, ale i o ministerstvo. Pokuty jsou následně příjmem Státního fondu životního prostředí.¹⁰⁴

6.2.1.2 Přestupky dle zákona o České inspekci životního prostředí

Zákon o České inspekci životního prostředí uvádí přestupky v § 4, přičemž základem je ohrožení nebo poškození životního prostředí v lesích, a to v souvislosti s jednáním, které má následující podobu:

- a) neoprávněné použití lesní půdy k jiným účelům než pro plnění funkcí lesů,
- b) ohrožení životního prostředí, popřípadě jeho poškození, při zpracování lesního hospodářského plánu a jeho realizaci,
- c) vytvoření podmínek pro působení škodlivých biotických a abiotických činitelů,
- d) neplnění opatření uložených orgány životního prostředí dle zvláštních zákonů a tohoto zákona,
- e) neplnění povinnosti stanovené zvláštním právním předpisem.

Těchto přestupků se mohou dopustit fyzické osoby, fyzické osoby podnikající a právnické osoby¹⁰⁵, přičemž jim inspekce může uložit pokutu do výše 5000000 Kč¹⁰⁶.

¹⁰³ § 54 odst. 1 písm. e) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

¹⁰⁴ § 56 odst. 4 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)

¹⁰⁵ § 4 odst. 1 zákona České národní rady č. 282/1991 Sb., o České národní inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa

¹⁰⁶ § 4 odst. 2,3 zákona České národní rady č. 282/1991 Sb., o České národní inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa

6.2.2 Soukromoprávní odpovědnost za škodu a újmu

Pro vymezení soukromoprávní odpovědnosti za újmu v rámci obecného užívání lesa je nejprve nutné poukázat na dvě různé skutečnosti. Jednak jde o to, že základ právní úpravy v rámci této problematiky tvoří lesní zákon, přičemž občanský zákoník se vůči němu použije subsidiárně¹⁰⁷, jednak o skutečnost, že se jedná jak o náhradu škody (majetkové újmy), tak i o náhradu újmy na zdraví a životě.

6.2.2.1 Náhrada škody

V případě náhrady škody je základem povinnost nepoškozovat les, která vyplývá z § 19 odst. 1 lesního zákona. V souvislosti s ní je však třeba zmínit § 21 odst. 1 lesního zákona, který ukládá speciální povinnost k zabránění nebo zmírnění škodlivých následků na lese, a to ve vztahu k právnickým a fyzickým osobám, které při své činnosti používají nebo produkují látky poškozující les.

Pokud by tedy došlo k porušení výše uvedeného ustanovení lesního zákona, tj. § 21 odst. 1 lesního zákona, mělo by dojít k náhradě škody dle § 2910 občanského zákoníku, náhradě škody bez ohledu na zavinění dle § 2924 občanského zákoníku za škodu způsobenou provozní činností (s možností liberace), popřípadě dle § 2925 občanského zákoníku za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným (bez možnosti liberace).¹⁰⁸

V souvislosti s náhradou škody je však ještě nutné zmínit § 22 lesního zákoníku, který stanovuje povinnost směrem k vlastníkům nemovitostí nebo investorům staveb a zařízení, týkající se provedení nezbytně nutných opatření, kterými budou jejich pozemky, stavby a zařízení zabezpečeny před škodami způsobenými přírodními jevy. Rozsah a způsob stanoví orgán státní správy lesů, a to v případě, kdy tím zvláštní předpisy nepověří jiný, příslušný orgán státní správy.

Pokud však výše uvedená opatření nebudou dostatečná a bude-li zajištění bezpečnosti osob a majetku vyžadovat i změnu způsobu v hospodaření v lese nebo omezení ve využívání pozemků určených k plnění funkcí lesa, je dle § 22 odst. 2

¹⁰⁷ JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. Právo životního prostředí: zvláštní část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 623 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 527. ISBN 978-80-210-8041-6., str. 218

¹⁰⁸ Tamtéž, str. 219

lesního zákona možné, aby orgán státní správy lesů rozhodl o dalších opatřeních, a zároveň určil, kdo ponese náklady s tím spojené a kdo nahradí vlastníku lesa případnou újmu. V souvislosti s tím je však nutné ještě uvést skutečnost, že ustanovení zvláštních předpisů zůstávají nedotčena.¹⁰⁹

6.2.2.2 Náhrada újmy na zdraví a životě

Základem pro stanovení odpovědnosti v rámci této oblasti je § 19 odst. 2 lesního zákona, který spojuje vstup do lesa se zvýšeným nebezpečím. Osoby, které využijí oprávnění vedoucí k obecnému užívání lesa tak tedy činí na vlastní nebezpečí.

Vznik odpovědnosti v souvislosti s náhradou újmy na zdraví nebo životě je možný jen v případě, kdy vlastník škodu způsobí úmyslně, což vyplývá z § 19 odst. 2 lesního zákona. V rámci právní praxe se však jedná o velmi komplikované situace, kterým se soudy v České republice se již věnovaly, avšak jejich záměry mohou být diskutabilní.¹¹⁰

V rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 618/2001 ze dne 25. 2. 2003 uvedl výše uvedený soud, že prevenční povinnost, která v rámci platného práva vychází z § 2910 občanského zákoníku, není povinností absolutní, a nemůže tak tedy zajišťovat, aby ke škodám nedocházelo nikdy, tj. v žádném okamžiku. V tomto případě šlo o odpovědnost za újmu na zdraví, kdy si žalobkyně zlomila kotník při přechodu můstku na lesním úseku vyznačené turistické stezky, přičemž soud dovodil, že žalovanému nelze vytýkat zanedbání či nevykonání náležité péče a dohledu nad majetkem, který spravoval, neboť jeho prevenční povinnost kontrolovat všechny turistické stezky tak, aby zabránil vzniku škod na zdraví, či majetku nelze vykládat jako povinnost vedoucí k tomu, aby v každém okamžiku vyloučil závadu způsobilou vyvolat škodu, a to na libovolném úseku cesty.¹¹¹

Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 25 Cdo 2819/2011 ze dne 28. 2. 2013 dovodil v souvislosti s § 19 lesního zákona skutečnost, že vlastník lesa nemůže odpovídat za každou škodu na zdraví a majetku osob, které do lesa vstupují, neboť je vyloučeno, aby měl pod plnou kontrolou stav veškerého porostu v lese. Tento

¹⁰⁹ JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. Právo životního prostředí: zvláštní část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 623 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 527. ISBN 978-80-210-8041-6., str. 220

¹¹⁰ Tamtéž, str. 220

¹¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 628/2001 ze dne 25. 2. 2003

případ svou problematikou tedy navazuje na předcházející judikát. Je však třeba dodat, že v tomto případě šlo o odpovědnost za škodu způsobenou usmrcením nezletilé cyklistky, přičemž konkrétní poměry a okolnosti vyžadovaly jistou intenzitu péče o lesní porost a předvídavost vzhledem ke hrozícím rizikům, a to zejména z toho důvodu, že se jednalo o vyznačenou cyklotrasu, kde vlastník lesa musel předpokládat zvýšenou frekvenci návštěvníků, a tomu měl přizpůsobit svou činnost ohledně stavu a kvality porostů, které mohly bezpečnost pohybu v těchto místech ohrozit.¹¹²

V neposlední řadě je nutné zmínit rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2358/2013 ze dne 2. 4. 2014, kde se jednalo o povinnost související s § 22 odst. 1,2 lesního zákoníku, která zakládá vlastníkům nemovitostí nebo investorům staveb a zařízení povinnost provést na své náklady opatření směřující k zabezpečení pozemků, staveb a zařízení před škodami způsobenými vlivem přírodních jevů. V tomto případě šlo o pád stromu na projíždějící vozidlo a s tím spojené usmrcení spolujezdkyně ve vozidle, přičemž Nejvyšší soud dospěl k závěru, že jak lesní zákon, tak občanský zákoník upravuje povinnost předcházet hrozícím škodám, avšak nezakládá absolutní odpovědnost za pád stromu ze sousedního stromu, přičemž právě pád toho stromu byl označen za nepředvídatelnou událost způsobenou náhodným souběhem extrémních klimatických podmínek, a samotná okolnost, že strom rostl v náklonu nad silnicí, nepředstavovala důvod jeho pádu.¹¹³

6.2.3 Trestněprávní odpovědnost

V rámci obecného užívání lesa je základním zdrojem trestní odpovědnosti trestní zákoník, neboť lesní zákon se této problematice nevěnuje. Zejména z toho důvodu tak tedy považují za vhodné uvést definici trestného činu, která je uvedena v § 13 odst. 1 trestního zákoníku, přičemž se jedná o protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný, a který vykazuje znaky v takovém zákoně uvedené.

V souvislosti s obecným užíváním lesa lze nalézt skutkové podstaty trestných činů v hlavě sedmé trestního zákoníku, neboť právě tato jeho část se věnuje trestným činům proti životnímu prostředí. Dá se říci, že v případě

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2819/2011 ze dne 28. 2. 2013

¹¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2358/2013 ze dne 2. 4. 2014

obecného užívání lesa lze použít zejména § 293, § 294, § 295 a § 301 trestního zákoníku.¹¹⁴ Nutné je také zmínit, že se jedná o skutkové podstaty, které jsou zahrnuty do § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob, což vede k možné trestní odpovědnosti právnických osob za výše uvedené trestné činy.¹¹⁵

6.2.3.1 Poškození a ohrožení životního prostředí

Trestný čin poškození a ohrožení životního prostředí je tedy uveden jak v § 293, tak i v § 294 trestního zákoníku. Rozdílem mezi těmito trestnými činy je skutečnost, že § 293 trestního zákoníku je zaměřen na trestný čin spáchaný úmyslně, zatímco pro spáchání trestného činu se skutkovou podstatnou uvedenou v § 294 trestního zákoníku je vyžadována hrubá nedbalost. Rozdíl mezi nedbalostí a úmyslem spočívá v tom, že u nedbalosti se nevyskytuje volní složka.

Podstatou je však v obou případech skutečnost, aby osoba jednala v rozporu s jiným právním předpisem, tj. i lesním zákonem, a poškodila nebo ohrozila svým jednáním půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí, a to nezávisle na sobě následující způsoby:

- a) ve větším rozsahu nebo na větším území,
- b) takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt,
- c) je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu,
- d) zvýšením nebo ztížením odvrácení nebo zmírnění poškození nebo ohrožení životní složky výše uvedenými způsoby.¹¹⁶

Za tento trestný čin hrozí v případě úmyslu trest odnětí svobody na tři roky nebo zákaz činnosti, což vyplývá z § 293 odst. 1 trestního zákoníku. Je však možné udělení trestu odnětí svobody na jeden rok až pět let, přičemž § 293 odst. 2 písm. a) až e) trestního zákoníku uvádí, že se jedná případy, kdy je:

- a) trestný čin uvedený v § 293 odst. 1 tohoto zákoníku spáchán opětovně,

¹¹⁴ JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. Právo životního prostředí: zvláštní část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 623 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 527. ISBN 978-80-210-8041-6., str. 220

¹¹⁵ Tamtéž., str. 220

¹¹⁶ § 293 odst. 1, § 294 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

- b) tento trestný čin spáchán proto, že pachatel porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu dle zákona,
- c) tímto trestným činem způsobeno trvalé nebo dlouhodobé poškození složky životního prostředí,
- d) k odstranění následků takového činu třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu,
- e) spáchá takový čin pachatel v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

V souvislosti s úmyslnou formou výše uvedeného trestného činu je však ještě třeba zmínit § 293 odst. 3 trestního zákoníku, ze kterého vychází, že pokud pachatel spáchá takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

V případě hrubé nedbalosti je základem potrestání odnětím svobody až na šest měsíců, nebo zákaz činnosti.¹¹⁷ Nejedná se však o jedinou možnost potrestání, neboť dle § 294 odst. 2 písm. a až c) trestního zákoníku je možné uložení trestu odnětí svobody až na dvě léta nebo zákazu činnosti, pokud je:

- a) trestný čin uvedený v § 294 odst. 1 tohoto zákoníku spáchán proto, že pachatel porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo mu uloženou dle zákona,
- b) takovým činem způsobeno trvalé nebo dlouhodobé poškození složky životního prostředí,
- c) k odstranění následků takového činu třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu.

6.2.3.2 Poškození lesa

Pro spáchání trestného činu dle § 295 odst. 1 trestního zákoníku je podstatou skutečnost, že těžba lesních porostů nebo jiná činnost prováděná v rozporu s jiným právním předpisem způsobí, byť i připojením k již existující holině, vznik holé seče nebo způsobí závažné poškození lesa na celkové větší ploše lesa nebo prořadí lesní porost pod hranici zakmenění stanovené jiným právním předpisem na celkové větší ploše lesa, přičemž je zde postačující

¹¹⁷ § 294 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

nedbalost. Za výše uvedené je dle § 295 odst. 1 trestního zákoníku možné pachatele potrestat odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

Nejedná se však o všechny možnosti, neboť § 295 odst. 2 písm. a) až b) trestního zákoníku stanovuje potrestání pachatele odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti, pokud:

- a) spáchá trestný čin dle § 295 odst. 1 tohoto zákoníku opětovně,
- b) vznikne těžbou nebo jinou činností uvedenou v § 295 odst. 1 trestního zákoníku holá seč nebo proředění na celkové ploše lesa.

6.2.3.3 Poškození chráněných částí přírody

Dle § 301 trestního zákoníku se jedná o trestný čin, který může být spáchán i z hrubé nedbalosti, přičemž jeho podstatou je porušení jiného právního předpisu, tedy i lesního zákona, a to tím, že poškodí nebo zničí památný strom, významný krajinný prvek, jeskyni, zvláště chráněné území, evropsky významnou lokalitu nebo ptačí oblast, a to tak, že tím zanikne nebo je značně oslaben důvod pro ochranu takové části přírody. Ten, kdo se výše uvedeného trestného činu dopustí, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.¹¹⁸

6.2.4 Odpovědnost za ekologickou újmu

Již výše v rámci této kapitoly bylo uvedeno, že uplatnění odpovědnosti je v rámci lesů problematické, přičemž podstata spočívá v tom, že se zákon o předcházení a nápravě ekologické újmy lesům přímo nevěnuje. Aplikace tohoto zákona by však i přesto byla v rámci obecného užívání lesa možná, a to ve dvou případech.

Jednak je možné, aby se jednalo o ekologickou újmu na přírodních stanovištích, přičemž by takové stanoviště bylo tvořeno i lesem, jednak o způsobení ekologické újmy půdě.¹¹⁹

¹¹⁸ § 301 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹¹⁹ JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. Právo životního prostředí: zvláštní část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 623 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 527. ISBN 978-80-210-8041-6., str. 221

6.2.5 Shrnutí odpovědnosti v rámci obecného užívání lesa

V rámci problematiky správněprávní odpovědnosti je více než jasné, že během obecného užívání lesa se porušení stanovených pravidel dopouštějí zejména návštěvníci lesa, kteří představují největší skupinu. Přestupky páchají ale také právnické a fyzické osoby poškozující les, nebo vlastníci nemovitostí, investoři staveb a zařízení, přičemž je vedlejší, zda se jedná o poškozování lesa prostřednictvím nežádoucích látek nebo nedostatečnou ochranou pozemků, staveb a zařízení před škodami, ke kterým může dojít vlivem přírodních jevů.

Všechny výše uvedené skupiny mohou být potrestány pouze pokutou, neboť lesní zákon ve spojitosti s nimi žádné jiné způsoby řešení porušení v něm stanovených povinností nepřipouští. Zároveň je možné, aby u přestupků vyloženě spjatých s obecným užíváním lesa došlo k jejich projednání s lesní stráží jakožto ochrannou službou v rámci obecného užívání lesa, což představuje mírnější zásah do života pachatele.

Samozřejmě, že v souvislosti se správněprávní odpovědností je také potřebné zmíněné zákona o České inspekci životního prostředí. Inspektoři této inspekce však nemají v rámci obecného užívání lesa tak významné postavení, neboť skutkové podstaty přestupků uvedené v zákoně o České inspekci životního prostředí se týkají spíše vlastníků lesů v souslasti s hospodařením a péčí o les.

V rámci trestněprávní odpovědnosti se vzhledem k výše uvedeným skutkovým podstatám, ať již základním, nebo kvalifikovaným, domnívám, že v souvislosti s obecným užíváním lesa dojde k jejich naplnění opravdu jen výjimečně, alespoň co se týče fyzických osob. U osob právnických je tak tedy naplnění skutkových podstat zakládajících trestněprávní odpovědnost pravděpodobnější.

Domnívám se, že nejlépe uplatnitelný bude § 293, popřípadě § 294 trestního zákoníku, a to zejména z toho důvodu, že zde váže trestní zákoník odpovědnost k porušení jiného právního předpisu, přičemž takovým jednáním dochází k poškození nebo ohrožení půdy, vody, ovzduší nebo jiné složky životního prostředí.

Samozřejmě, že se v této situaci nabízí upřednostnění § 295 trestního zákoníku, který se věnuje poškození lesa, avšak zde je problém, jelikož se jedná o

velmi specificky stanovenou skutkovou podstatu. Zároveň je však nutné zmínit § 301 trestního zákoníku, který se věnuje porušení chráněných částí přírody, avšak v tomto případě je nutné, aby současně došlo k porušení podmínek zmíněných v zákoně o ochraně přírody a krajiny, neboť právě on je v rámci obecného užívání lesa vůči lesnímu zákonu zákonem speciálním.

Co se týče soukromoprávní odpovědnosti za újmu, bude se jednat především o odpovědnost za škodu, která je v této souvislosti stanovena zejména u právnických a fyzických osob, které při své činnosti používají nebo produkuje látky les poškozující. Samozřejmě, že je možné stanovení odpovědnosti za újmu na zdraví nebo životě, přičemž zde se jedná zejména o odpovědnost vlastníka, a to v souvislosti s nedodržením preventivní povinnosti, na jejímž základě má kontrolovat stav lesa a intenzivně o něj pečovat. Tato odpovědnost vlastníka však představuje poměrně zajímavou problematiku, neboť se mohou názory jednotlivých soudů částečně lišit.

Výše uvedená judikatura dle mého názoru však zakládá v tomto směru jistotu ve vztahu k vlastníkovi lesa, a to v tom slova smyslu, že prevenční povinnost mu stanovená § 2910 občanského zákoníku není povinností absolutní, a on nemůže zabezpečit les tím způsobem, aby na jeho území nikdy nedošlo ke zranění či nějaké nehodě. Zároveň s tím je však nutné zmínit, že by měl v některých situacích určité okolnosti předvídat, a pokud se na území jeho lesa může na určitých místech vyskytovat větší počet návštěvníků, měl by tomu svou činností přizpůsobit.

Poslední možnou odpovědností je odpovědnost za ekologickou újmu. V rámci těchto souvislostí se však domnívám, že právě tato oblast představuje velmi specifickou problematiku, a tak v souvislosti s obecným užíváním lesa nejspíše nebude docházet k jejímu vzniku.

7. Komparace s polskou právní úpravou

7.1 Vymezení pojmu les

Ustawa o lasach ze dne 28. 9. 1991, uvádí v art. 3 definici lesa, přičemž se jedná o pozemek:

- a) o ucelené rozloze nejméně 0,10 hektarů, pokrytý lesním porostem (lesními kulturami), tj. stromy a keři a lesním podrostem, nebo těchto funkcí zbavený, a zároveň:
 1. určený k lesní produkci (těžbě), nebo
 2. tvořící přírodní rezervaci nebo součást národního parku, nebo
 3. zapsaný do seznamu památek;
- b) spojený s lesním hospodářstvím, zabraný za účelem využití pro potřeby lesního hospodářství, a to pro: budovy a stavení, zavlažovací zařízení, linie dělicí lesní prostor, lesní cesty, terény pod energetickým vedením, lesní školky, místa pro skladování dřeva, jak rovněž využívaný jako lesní parkoviště a turistická zařízení.

Vzhledem k výše uvedené definici je však nutné připojit kritéria pro uznání pozemku za les, která jsou celkem čtyři:

- a) přirozené kritérium, tj. pokrytí pozemku lesní vegetací, přičemž dočasné zbavení lesní vegetace nezbavuje půdu vlastností lesa, jsou-li splněna ostatní kritéria,
- b) prostorové kritérium, tj. ucelená rozloha nejméně 0,10 hektarů,
- c) kritérium využití pro lesní produkci, pokud se tedy nejedná o lesy v přírodních rezervacích a národních parcích, nebo lesy zapsané do seznamu památek, které nejsou svou povahou určeny k lesní výrobě,
- d) dodatkové kritérium spojení s lesním hospodářstvím.¹²⁰

V rámci polské právní úpravy je pojetí lesa založeno na pozemku, a právě v tom spočívá odlišnost vůči české právní úpravě, neboť ta dle lesního zákona, tj. dle § 2 písm. a) tohoto zákona, považuje za les jednak lesní porosty s jejich prostředím, jednak pozemky určené k plnění funkcí lesa. V rámci uvedení definice se domnívám, že česká právní úprava je pochopitelnější, neboť je

¹²⁰ DANECKA, Daria a Wojciech RADECKI. Ustawa o lasach. Komentarz. 3. vydání. Varšava: Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021. 555 stran. ISBN 978-83-8223-548-7, str. 64, 65

komplexnější a vnímá les jako celek, který se skládá z jednotlivých, avšak podstatných dílů.

Velkým rozdílem mezi právními úpravami je také ucelenost rozlohy, a to společně s návazností daného pozemku na lesní hospodářství, což jen podtrhuje náročnost polské právní úpravy. Domnívám se, že v rámci této problematiky jsou výhody na straně české právní úpravy, neboť právě ona se neomezuje na výše uvedené, a jako středobod vnímá lesní porost. Tento úhel pohledu je tedy jistě velmi správný, neboť bez lesních dřevin, keřů a lesních plodů by les jako takový nemohl existovat.

Možnost zbavení lesa lesního porostu je více než užitečná, neboť něco takového představuje přirozený koloběh lesa. V rámci každého lesa někdy dojde k tomu, že je třeba obnovit jeho jednotlivé součásti. Právě tato skutečnost je shodou mezi polskou a českou právní úpravou, neboť lesní zákon v § 3 odst. 1 zmiňuje něco podobného jako ustawa o lasach v art. 3.

Rozdílem je jistě návaznost na přírodní rezervaci, souvislost s národním parkem nebo zapsání do seznamu památek. Polská právní úprava výše uvedené zahrnuje do samotného znění ustawy o lasach, avšak v rámci české právní úpravy se této problematice věnuje především zákon o ochraně přírody a krajiny. Osobně se domnívám, že v rámci tohoto bodu je polská právní úprava trochu napřed.

7.2 Kategorizace lesa

Ustawa o lasach se kategorizaci lesů věnuje v art. 15 až art. 17, avšak jsou zde zmíněny jen lesy ochranné. To neznamena, že by se jednalo o jedinou kategorii, neboť vedle lesů ochranných existují také lesy ostatní, které mají jiné postavení.

Lesy ochranné jsou chráněny výjimečným způsobem, a lze za ně uzнат lesy, které:

- a) chrání půdu před vyplavováním, smýváním a sterilizací, zadržují sesuv půdy, drolení skal nebo vznik lavin,
- b) chrání zásoby povrchových a podzemních vod, regulují hydrologické vztahy v daném povodí a na území vodních předělů (rozvodí),
- c) omezují vznik nebo šíření písečných dun (pohyblivé písky),

- d) jsou trvale poškozeny v důsledku průmyslové činnosti,
- e) představují semenářský porost nebo útočiště zvěře a místo výskytu druhově chráněných rostlin,
- f) mají mimořádný přírodovědecký význam nebo význam pro obranu a bezpečnost státu,
- g) leží:
 1. v administrativních hranicích měst a ve vzdálenosti do 10 km od administrativních hranic měst čítajících nad 50 tisíc obyvatel,
 2. v ochranných pásmech kolem sanatorií a lázeňských zařízení,
 3. ve vrcholovém pásmu hranice lesa.¹²¹

Pravomoc uznat les za ochranný je v Polské republice svěřena ministroví příslušnému pro věci životního prostředí, který tak činí formou rozhodnutí, a to na návrh generálního ředitele, a po vydání posudku obecní rady.¹²² Obecní rada by měla vydat posudek do dvou měsíců od obdržení příslušné žádosti; pokud by však lhůta uplynula, a rada se nevyjádřila, má se za to, že rada neměla k předmětnému návrhu výhrady.¹²³ Současně má však ministr příslušný pro věci životního prostředí také možnost odejmout danému lesu toto označení.¹²⁴

Jedná se o kategorii, do které spadá velké množství lesů, přičemž dle Rozsudku nejvyššího správního soudu ze dne 6. 12. 2017, II OSK 508/17, LEX č. 2411593 jsou lesy ochranné pod zvláštní ochranou z důvodu jejich funkcí nebo existujícího ohrožení, které vyžaduje zvláštní ochranu.¹²⁵ Vzhledem k výše uvedenému je jasné poslání ochranných lesů, a zavedení této kategorie v rámci ustawy o lasach, neboť tento proces představuje adekvátní ochranu polských lesů.

Polská právní úprava se v tomto směru liší od české právní úpravy zejména množstvím kategorií, neboť lesní zákon se problematikou kategorizace lesa zbývá v § 6 až 9, přičemž zde uvádí tři kategorie, tj. lesy ochranné, lesy zvláštního určení a lesy hospodářské. Domnívám se, že v tomto případě má lepší postavení česká právní úprava, neboť každý druh lesa potřebuje jemu přiměřenou ochranu.

¹²¹ Art. 15 ustawy o lasach

¹²² Art. 16 ust. 1 ustawy o lasach

¹²³ Art. 16 ust. 2 ustawy o lasach

¹²⁴ Art. 16 ust. 1 ustawy o lasach

¹²⁵ DANECKA, Daria a Wojciech RADECKI. Ustawa o lasach. Komentarz. 3. vydání. Varšava: Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021. 555 stran. ISBN 978-83-8223-548-7, str. 195

Výše uvedené však není tím největším rozdílem, neboť ustawa o lasach upravuje možnost výmazu lesa z kategorie lesů ochranných, což však lesní zákon nedovoluje, neboť pokud byl les jednou do některé ze tří výše uvedených kategorií zařazen, není možné jeho vyřazení, a tím ani umožnění adekvátní ochrany lesa. Toto vnímám jako velký nedostatek ve vztahu k české právní úpravě.

Kategorizace lesa dle mého názoru představuje jak u polské právní úpravy, tak v rámci české právní úpravy určité nedostatky, přičemž se spíše přikláním k verzi, kterou uvádí ustawa o lasach, neboť se zdá jako přínosnější pro lesy samotné. Přeci jen je potřeba, aby lesy dostaly potřebnou ochranu, neboť jen tak je možné jejich zachování. Zároveň je nutné, aby ve chvíli, kdy lesy dosáhnou cíle, uvolnily místo ostatním lesům.

7.3 Obecné užívání lesa

Ustawa o lasach se obecně vztahuje zejména na lesy ve vlastnictví státu, přičemž stejně tak je tomu i v rámci stanovení pravidel obecného užívání lesa. Lze říci, že zásady užívání lesů uvedené v rámci ustawy o lasach se vztahují převážně na lesy ve vlastnictví státu.

7.3.1 Vstup do lesa

Lesy ve vlastnictví státu jsou většinou veřejnosti přístupné. Zajímavostí však je, že majitel lesa, který není ve vlastnictví státu, může zakázat vstup do tohoto lesa a označit jej pro tento účel tabulkami s příslušným nápisem.¹²⁶

Co se týče lesů ve vlastnictví státu, existují dvě výjimky z povolení vstupu do nich.¹²⁷ Dle art. 26 ust. 2 ustawy o lasach platí trvalý zákaz vstupu u lesů, které představují:

- a) lesní porost do výšky 4 metrů,
- b) pokusné terény a semenářské porosty,
- c) útočiště zvěři,
- d) prameny řek a potoků,
- e) terény ohrožené erozí.

¹²⁶ Art. 28 ustawy o lasach

¹²⁷ Art. 26 ust. 1 ustawy o lasach

Dle art. 26 ust. 3 ustawy o lasach má nadlesní možnost zavést dočasný zákaz vstupu do lesa ve vlastnictví státu, a to v případě, že:

- a) došlo ke zničení nebo značnému poškození porostů nebo k degradaci lesního podrostu,
- b) vyskytuje se velké nebezpečí požárů,
- c) provádějí se hospodářské úkony spojené s pěstitelskou činností a ochrannou lesa nebo těžbou dřeva.

V případě výše uvedených zákazů vstupu do lesa, s výjimkou vyplývající z art. 26 ust. 2 pkt 1 ustawy o lasach, je nutné označit tyto lesy tabulkami s nápisem „zákaz vstupu“, přičemž je zároveň stanovena povinnost na nich uvést příčiny a dobu platnosti zákazu.¹²⁸ Instalací a údržbou těchto značek je pověřen ve vztahu k lesům ve správě Státních lesů nadlesní, ve vztahu k ostatním lesům je tato záležitost povinností jejich majitelů.¹²⁹

Výše uvedené, tj. art. 26 ust. 2, 3 a art. 28 ustawy o lasach, se však netýká osob provádějících služební či hospodářské úkony, přičemž se jmenovitě jedná o:

- a) pracovníky nadlesnictví,
- b) osoby dohlížející na lesní hospodářství a kontrolující organizační jednotky Státních lesů,
- c) osoby působící v protipožární ochraně a na záchranu lidských životů a zdraví,
- d) funkcionáře Pohraniční stráže ochraňující státní hranice a funkcionáře jiných orgánů odpovídající za bezpečnost a veřejný pořádek,
- e) osoby vykonávající činnost z oblasti honebního hospodářství a majitelů pasek nacházejících se v lesním terénu,
- f) majitele lesů ve vlastních lesích,
- g) osoby užívající agrární pozemky ležící uprostřed lesů,
- h) pracovníky lesnických vědeckých, vědeckovýzkumných a pokusných jednotek v souvislosti s prováděním vědeckých zkoumání a pokusů v oblasti lesnictví a ochrany přírody,
- i) vojvodské ochránce přírody a pracovníky služeb krajinných parků,

¹²⁸ Art. 26 ust. 4 ustawy o lasach

¹²⁹ Art. 26 ust. 4 ustawy o lasach

- j) osoby pořizující lesní hospodářské plány, zjednodušené plány nebo inventarizaci stavu lesa, o níž je řeč v čl. 19 odst. 3.¹³⁰

Prvním významným rozdílem je skutečnost, že v rámci polské právní úpravy se obecné užívání lesů týká v podstatě pouze lesů ve vlastnictví státu, jelikož majitelé ostatních lesů do nich mohou zakázat vstup. V rámci české právní úpravy se obecné užívání lesů vztahuje na každý les, a je ve své podstatě irelevantní, kdo je vlastníkem toho či onoho lesa. Osobně si myslím, že v tomto případě má Česká republika lepší právní úpravu než Polská republika, a to zejména z toho důvodu, že využití především rekreační funkce lesů je prospěšné společnosti jako celku.

Možnost vedoucí k zákazu vstupu do vybraných lesů, například do těch, které jsou útočištěm zvěře, nebo do těch, kde nejsou stromy vyšší než čtyři metry, je velmi pozoruhodná. Něco takového však česká právní úprava nezná, avšak podobně jako polská právní úprava počítá jak s ochranou lesa, tak s ochranou zdraví a bezpečnosti osob, přičemž k tomu využívá opatření obecné povahy, které vydává orgán státní správy lesů. V tomto případě se domnívám, že polská právní úprava je propracovanější, neboť les je ekosystém, který se skládá z jednotlivých kusů, který polská právní úprava věnuje více pozornosti než česká právní úprava.

V neposlední řadě je nutné podotknout, že u polské právní úpravy platí v rámci zákazu vstupu do lesů výše uvedené výjimky, které spočívají např. v tom, že do takových lesů smí pracovníci nadlesnictví či vědečtí pracovníci, což jen poukazuje na skutečnost, že i o tyto lesy je třeba pečovat, a to také v souvislosti s tím, že právě v nich mohou být ukryty cenné informace.

7.3.2 Sběr plodů lesního podrostu

Ustawa o lasach zakotvuje možnost sběru plodů lesního podrostu, a to jak ve vztahu k vlastní potřebě, tak ve vztahu k potřebě průmyslové.¹³¹ Pro možnost sběru plodů lesního podrostu je nutné uzavřít smlouvu s nadlesnictvím, přičemž nadlesní může uzavření takové smlouvy odmítnout v případě, že by tím došlo

¹³⁰ Art. 29 ust. 3 ustawy o lasach

¹³¹ Art. 27 ust. 1 ustawy o lasach

k ohrožení životního prostředí.¹³² V souvislosti s výše uvedeným je potřebné uvést trojí:

- a) co je míněno lesním podrostem,
- b) co znamenají plody lesního podrostu,
- c) kdo je nadlesním.

Lesním podrostem se rozumí nejnižší vrstva vegetace složená z bylin, mechů, lišejníků a hub, přičemž plody lesního podrostu jsou jedlé lesní plody, například borůvky, jahody, houby.¹³³ Význam pojmů nadlesnictví a nadlesní definuje art. 31 ustawy o lasach, přičemž nadlesnictvím se rozumí organizační jednotka nezrušitelného uživatele nebo Státní agentura agrárního jmění, ustanovená k provádění lesního hospodářství, a nadlesní je vedoucím této organizační jednotky.

V souvislosti se sběrem lesního podrostu však není výše uvedené vším, neboť je nutné zmínit jak podmínky sběru plodů lesního podrostu obecně, tak alespoň trochu více rozvést problematiku průmyslového sběru plodů lesního podrostu, neboť jen tak je možné plně pochopení polské právní úpravy v souvislosti s touto problematikou.

V rámci omezení sběru plodů lesního podrostu existují dvě pravidla:

- a) sběr podrostu není dovolen na místě, kde je zákaz, který může být:
 - 1. trvalý – sběr je zde obecně zakázán,
 - 2. periodický – sběr je zakázán po dobu trvání zakazu;
- b) sběr podrostu nesmí být činěn zakázaným způsobem.¹³⁴

V souvislosti s průmyslovým sběrem je však třeba doplnit, že na uzavření smlouvy neexistuje právní nárok, a pokud tedy dojde nadlesní k závěru, že sběr poruší životní prostředí, nemusí k uzavření smlouvy přistoupit.¹³⁵

Polská právní úprava se oproti české právní úpravě věnuje problematice sběru plodů o něco širěji, neboť dle ustawy o lasach se jedná o sběr plodů lesního podrostu, avšak český lesní zákon se vztahuje na sběr lesních plodů. Polská právní

¹³² Art. 27 ust. 2,3 ustawy o lasach

¹³³ DANECKA, Daria a Wojciech RADECKI. Ustawa o lasach. Komentarz. 3. vydání. Varšava: Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021. 555 stran. ISBN 978-83-8223-548-7, str. 261

¹³⁴ Tamtéž, str. 261

¹³⁵ Tamtéž, str. 262

úprava je tedy v tomto směru o něco dokonalejší, neboť je zcela jasné, že se do sběru plodů lesního podrostu počítají i houby, jejichž postavení v rámci lesa není z pohledu české právní úpravy zcela jasné.

Polská právní úprava s sebou nese v rámci této problematiky ještě jednu výjimečnost, neboť povoluje sběr plodů lesního podrostu průmyslově, ale pouze za podmínky uzavření smlouvy, na jejíž uzavření však nemá nikdo právní nárok. Česká právní úprava výše uvedené neobsahuje, neboť v jejím případě se sběr týká osobní potřeby. Domnívám se, že tento způsob úpravy by měl být vzorem pro českou právní úpravu, neboť v rámci lesního zákona by měla nastat novelizace věnující se této problematice.

7.3.3 Včelíny

Ustawa o lasach také zmiňuje možnost umístování včelínů do lesů, přičemž pokud k tomu dochází v lesích, které se nacházejí ve vlastnictví státu, je to zdarma.¹³⁶ Samotná ustawa o lasach více neupravuje, neboť existuje vyhláška o podrobných pravidlech ochrany a sběru plodů podrostu a pravidlech o umístování včelínů v lesních oblastech.¹³⁷ Pro umístění včelínů v rámci státních lesů je třeba souhlasu hospodáře, pro umístování včelínů do lesů, které nejsou ve vlastnictví státu, je třeba souhlasu vlastníka dotčeného lesa.¹³⁸

Mohlo by se zdát, že je zde dostatek podmínek, avšak tak tomu není, neboť včelíny mohou být umístěny v lesích:

- a) na které se nevztahuje trvalý nebo periodický zákaz vstupu,
- b) kde se v daném roce neplánují hospodářské a ochranné práce nebo opatření,
- c) nejsou určeny k hromadné rekreaci a rekreaci obyvatelstva,
- d) nevyžadují úpravu a údržbu zvláštních přístupových cest ke včelínu.¹³⁹

Umístění včelínů je velmi zajímavou problematikou v rámci lesního práva, neboť obě dvě právní úpravy, tj. jak polská právní úprava, tak česká právní úprava, se shodují na tom, že pro umístění včelstev do lesa je třeba souhlasu, přičemž dle mého názoru není v rámci komparace až tak nutné stanovení toho, od

¹³⁶ Art. 27 ust. 4 ustawy o lasach

¹³⁷ DANECKA, Daria a Wojciech RADECKI. Ustawa o lasach. Komentarz. 3. vydání. Varšava: Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021. 555 stran. ISBN 978-83-8223-548-7, str. 263

¹³⁸ Tamtéž, str. 263

¹³⁹ Tamtéž, str. 264

koho má být souhlas udělen. Důležitější je upozornit na to, že polská právní úprava je opět přísnější, neboť detailně upravuje možnosti umístění včelínů do lesů, tj. v jakých lesích mohou tato zařízení být, a v jakých být nesmí.

7.3.4 Práva a povinnosti v rámci obecného užívání lesa

Pohyb po lese motorovými a tažnými vozidly a na mopedech je možný zejména na veřejných cestách, neboť na lesních cestách je tento způsob přepravy povolen jen v případě, kdy je to značeno.¹⁴⁰ Výše uvedené se netýká jednak osob provádějících služební či hospodářské úkony dle art. 29 ust. 3 ustawy o lasach, jednak invalidů v souvislosti s jejich potřebami¹⁴¹. U invalidů je ještě nutné zmínit onu skutečnost, že zákonodárce zohledňuje pouze vozidla, která jsou konstrukčně přizpůsobená potřebám invalidů, a prakticky se tak jedná pouze o osobní automobily, u kterých se plyn a spojka ovládají ručně.¹⁴²

Stání vozidel na lesních cestách se řídí stejným pravidlem jako pohyb s nimi na těchto cestách, neboť něco takového je povoleno jen na vyznačených místech.¹⁴³ V souvislosti s tím je nutné zmínit, že pokud vede veřejná cesta lesem, tak při absenci zákazu stání je stání povoleno.¹⁴⁴ Pokud se nejedná o veřejné komunikace, je zákaz stání na neoznačených místech racionální.¹⁴⁵

Jízda koňmo je povolená, avšak jen na lesních cestách, kde to vyznačí nadlesní.¹⁴⁶ Jízda na koni v lese, který je ve vlastnictví státu, je povolena tam, kde se jedná o veřejnou komunikaci, silnici značenou směrovkou a cestu značenou nadlesním, ve vlastním lese si každý může jezdit tak, jak se mu zlíbí, neboť na to se ustawa o lasach nevztahuje.¹⁴⁷

¹⁴⁰ Art. 29 ust. 1 ustawy o lasach

¹⁴¹ Art. 29 ust. 1 ustawy o lasach

¹⁴² DANECKA, Daria a Wojciech RADECKI. Ustawa o lasach. Komentarz. 3. vydání. Varšava: Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021. 555 stran. ISBN 978-83-8223-548-7, str. 283

¹⁴³ Art. 29 ust. 2 ustawy o lasach

¹⁴⁴ DANECKA, Daria a Wojciech RADECKI. Ustawa o lasach. Komentarz. 3. vydání. Varšava: Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021. 555 stran. ISBN 978-83-8223-548-7, str. 285

¹⁴⁵ Tamtéž, str. 285

¹⁴⁶ Art. 29 ust. 1a ustawy o lasach

¹⁴⁷ DANECKA, Daria a Wojciech RADECKI. Ustawa o lasach. Komentarz. 3. vydání. Varšava: Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021. 555 stran. ISBN 978-83-8223-548-7, str. 291

Pořádání sportovních a jiných hromadných akcí je možné jen se souhlasem majitele lesa.¹⁴⁸ V rámci státních lesů se jedná o souhlas nadlesního, v rámci lesů v soukromém vlastnictví o souhlas ze strany jejich majitele.¹⁴⁹

Samozřejmě, že i polská právní úprava obsahuje zákazy, přičemž jsou zmíněny hned ve dvou ustanoveních ustawy o lasach. Dle art. 30 ust. 1 ustawy o lasach je zakázáno následující:

- a) znečišťovat půdu a vodu,
- b) pohazovat odpadky,
- c) rozkopávat půdu,
- d) ničit houby a podhoubí,
- e) ničit nebo poškozovat stromy, keře či jiné rostliny,
- f) ničit zařízení a hospodářské, turistické, technické objekty, značky a cedule,
- g) sbírat plody lesního podrostu v místech, kde to příslušné značení zakazuje,
- h) rozhrabovat a sbírat podestýlku,
- i) pást hospodářská zvířata,
- j) stanovat mimo místa k tomuto účelu vyhrazená majitelem lesa nebo nadlesním,
- k) vybírat vejce a písklata, ničit ptačí líhniště a hnízda, jako rovněž ničit plodiště, nory a mraveniště,
- l) plašit, pronásledovat, chytat a zabíjet divoce žijící zvířata,
- m) nechat volně pobíhat psy,
- n) způsobovat hluk a používat zvukové signály, s výjimkou případů, kdy je nutné spustit poplach.

Ve vztahu k výše uvedenému je však třeba poznamenat mnohé. Zákazy vztahující se na rozkopávání půdy a ničení nebo poškozování stromů, keřů nebo jiných rostlin se nevztahují na činnosti spojené s lesním hospodářstvím.¹⁵⁰ Zákazy týkající se plašení, pronásledování, chytání a zabíjení divoce žijících zvířat,

¹⁴⁸ Art. 29 ust. 4 ustawy o lasach

¹⁴⁹ DANECKA, Daria a Wojciech RADECKI. Ustawa o lasach. Komentarz. 3. vydání. Varšava: Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021. 555 stran. ISBN 978-83-8223-548-7, str. 291

¹⁵⁰ Art. 30 ust. 2 ustawy o lasach

volného pobíhání psů a způsobování hluku a používání zvukových signálů, s výjimkou poplachu, se netýkají honů.¹⁵¹

Zároveň jsou v lesích a v oblasti středního lesního pásma, jak rovněž ve vzdálenosti do 100 metrů od hranice lesa, zakázány aktivity, které mohou vyvolat nebezpečí, a to zejména:

- a) rozdělovat oheň mimo místa, která k tomu určil majitel lesa nebo nadlesní,
- b) používat otevřený oheň,
- c) vypalovat vrchní vrstvu půdy a rostlinné zbytky.¹⁵²

Výše uvedené činnosti se dle art. 30 ust. 4 ustawy o lasach nevztahují na činnosti spojené s lesním hospodářstvím, a to za podmínky, že nepředstavují nebezpečí vzniku požáru. Lesním hospodářstvím se přitom dle art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o lasach rozumí lesnická činnost v oblasti zřizování, ochrany a obhospodařování lesa, udržení a rozšiřování lesního bohatství a porostů, hospodaření se zvěří, získávání – s výjimkou výkupu – dřeva, pryskyřice, vánočních stromků, smolnice, kůry, jehličí, zvěřiny a plodů lesního podrostu, jako rovněž prodej těchto produktů a plnění mimoprodukčních funkcí lesa.

Co se týče práv a povinností, jsou obě dvě právní úpravy nakloněny spíše stanovení povinností, což je dle mého názoru zcela logické, neboť je třeba stanovení vskutku pevných mantinelů, které by neměly být nikým překračovány. V rámci porovnání výše uvedených pravidel je třeba zmínit, že polská právní úprava je opět přísnější, neboť zakazuje mimo jiné také volný pohyb psů po lese, což je v rámci České republiky dá se říci zcela běžné a normální.

Ve vztahu k vymezení jednotlivých zákazů se domnívám, že polská právní úprava představuje poměrně přísnější pravidla, neboť se zde vztahuje ochrana i na divou zvěř, ničení ptačích hnízd, nor a mravenišť, přičemž tomu se česká právní úprava v rámci problematiky obecného užívání lesa vůbec nevěnuje.

Domnívám se, že práva a povinnosti v rámci obecného užívání lesa jsou poměrně diskutabilním tématem, neboť každý z nás vnímá tyto hranice poměrně rozdílně. Jistě by nebylo na škodu převést odlišnosti stanovené v polské právní

¹⁵¹ Art. 30 ust. 2 ustawy o lasach

¹⁵² Art. 30 ust. 3 ustawy o lasach

úpravě do české právní úpravy, neboť by tím les nabyl adekvátního významu, který si jistě zaslouží, a to jak pro právo, tak i pro společnost.

7.4 Lesní služba

V rámci lesů, které jsou ve státním vlastnictví, působí lesní služba, do které spadají pracovníci, kteří se zabývají:

- a) záležitostmi správy lesů, které jsou ve správě Státních lesů,
- b) uskutečňováním lesního hospodářství a ochranou lesů,
- c) potíráním trestných činů a přestupků ve sféře lesního škůdcovství a výkonem jiných úkolů v oblasti ochrany majetku,
- d) záležitostmi dohledu, a to v případě pověření k němu.¹⁵³

Pracovníkem lesní služby se může dle art. 45 ust. 2 ustawy o lasach stát osoba, která:

- a) je polským občanem,
- b) dosáhla věku jednadvaceti let,
- c) požívá plných civilních a občanských práv,
- d) má odpovídající profesní kvalifikaci,
- e) těší se bezúhonné pověsti,
- f) je zaměstnána na plný úvazek,
- g) má vyhovující zdravotní stav,
- h) nebyla soudně trestána za trestný čin spáchaný ve snaze nezákonně se obohatit nebo z jiných nízkých pohnutek.

Zajímavé je, že pracovníci lesní služby požívají při výkonu služebních činností právní ochrany, s jakou počítají předpisy trestního práva pro veřejné činitele, a mimo jiné mají nárok na:

- a) bezplatný zisk stejnokroje a služebních odznaků s povinností je nosit při plnění služebních povinností,
- b) bezplatný byt, jestliže funkce a povaha práce s sebou nesou nutnost bydlet v místě jejího výkonu,

¹⁵³ Art. 45 ust. 1 ustawy o lasach

- c) placenou dovolenou na zlepšení zdravotního stavu v rozsahu nepřesahujícím najednou šest měsíců, pokud pracovali u Státních lesů na plný úvazek nejméně po dobu tří let,
- d) jednorázové odstupné při odchodu do starobního nebo invalidního důchodu ve výši trojnásobku platu za poslední měsíc zaměstnání, a ve výši šestinásobku tohoto platu po více než 20 letech odpracovaných u Státních lesů.¹⁵⁴

Samozřejmě se může stát, že nebude k dispozici byt. V tom případě má pracovník lesní služby dle art. 46 ust. 3 ustawy o lasach nárok na peněžitý ekvivalent. Dle art. 46a ustawy o lasach mají pracovníci lesní služby, a tím pádem i pracovníci lesní stráže, ještě právo na přiznání nároků spojených s používáním vlastního vozidla pro služební účely.

Z lesní služby se následně formuje lesní stráž, která se zabývá potíráním trestných činů a přestupků ve sféře lesního škůdcovství a výkonem jiných úkolů v oblasti ochrany majetku.¹⁵⁵ Lesní stráž je řízena hlavním inspektorem lesní stráže, který je podřízen generálnímu řediteli, což vyplývá z art. 47 ust. 2 ustawy o lasach.

Co se týče vymezení práv a povinností lesní stráže, domnívám se, že jsou v ustave o lasach definována spíše práva. Dle art. 47 ust. 2 ustawy o lasach mají příslušníci lesní stráže při výkonu úkolů, tj. při potírání trestných činů a předstupků ve sféře lesního škůdcovství a výkonu jiných úkolů v oblasti ochrany majetku, následující práva:

- a) legitimovat osoby podezřelé ze spáchání trestného činu nebo přestupku, jako rovněž svědky trestného činu nebo přestupku za účelem zjištění jejich totožnosti,
- b) ukládat a vybírat pokuty formou kárného mandátu v záležitostech a v rozsahu stanoveném samostatnými předpisy,
- c) zadržovat a kontrolovat dopravní prostředky v lesním prostoru a v jeho bezprostředním sousedství za účelem prověření nákladu a prohlídky obsahu zavazadel, a to v případech, kdy existuje důvodné podezření, že byl spáchán čin zakázaný pod hrozbou trestu,

¹⁵⁴ Art. 46 ust. 1 ustawy o lasach

¹⁵⁵ Art. 47 ust. 1 ustawy o lasach

- d) prohledávat místnosti a jiná místa v případech důvodného podezření ze spáchání trestného činu, a to na zásadách vymezených trestním zákoníkem,
- e) zadržet při činu pachatele trestného činu nebo přestupku nebo při pronásledování zahájeném bezprostředně po spáchání trestného činu a jeho předvedení na policii,
- f) zabavovat proti potvrzení předměty pocházející z trestného činu nebo přestupku a také náčiní a prostředky, jež posloužily k jeho spáchání,
- g) vést vyšetřování, vznášet a podporovat obžalobu ve zjednodušeném řízení, jestliže předmětem trestného činu je dřevo pocházející z lesů ve vlastnictví státu, a to způsobem a na zásadách vymezených Trestním zákoníkem,
- h) vést řízení ve věcech přestupků a účastnit se přelíčení před kolegiem pro přestupky jako veřejný žalobce a předkládat obvodním soudům odvolání proti výrokům kolegia ve věcech týkajících se boje proti přestupkům v oblasti lesního škůdcovství,
- i) nosit střelnou zbraň – dlouhou i krátkou – nebo plynovou nebo ruční plynomet,
- j) žádat nezbytnou pomoc od státních institucí, obracet se na hospodářské jednotky a společenské organizace, jako rovněž v naléhavých případech na kteréhokoli občana se žádostí o okamžitou pomoc dle zásad vymezených v zákoně o policii.

Co se týče art. 47 ust. 2 pkt 6 ustawy o lasach, tak zabavené předměty, náčiní a prostředky je třeba přechovávat pod uzávěrou, a to takovým způsobem, aby byly zajištěny před ztrátou nebo poškozením.¹⁵⁶

V souvislosti s oprávněním vedoucím k provádění kontroly jsou lesní strážníci oprávněni ke kontrole hospodářských subjektů zabývajících se obratem a zpracováním dřeva a jiných lesních produktů za účelem ověření legálnosti původu dřevní hmoty a jiných lesních produktů.¹⁵⁷

Ustawa o lasach zmiňuje také možnost použití přímých donucovacích opatření či prostředků, avšak v rámci čl. 47 odst. 3 pouze zmiňuje, že se jedná o případy uvedené v zákoně o přímých donucovacích opatřeních a střelných

¹⁵⁶ Art. 47 ust. 2a ustawy o lasach

¹⁵⁷ Art. 47 ust. 2b ustawy o lasach

zbraních. Použití donucovacích prostředků a střelných zbraní, jakož i dokumentace tohoto použití se provádějí za podmínek stanovených zákonem o přímých donucovacích opatřeních a střelných zbraních.¹⁵⁸ Proti způsobu provádění takových činností se lze odvolat u prokurátora.¹⁵⁹

Co se týče předpokladů vedoucích k tomu, aby se osoba stala pracovníkem lesní služby, jejíž součástí je i lesní stráž, tak v rámci polské právní úpravy panují poměrně přísnější podmínky, neboť v rámci české právní úpravy není například potřebné zaměstnání na plný úvazek. Jinak se dá říci, že výše uvedené podmínky si jsou v těchto dvou právních úpravách poměrně podobné.

Zajímavé jsou však oprávnění související s výkonem lesní služby, neboť česká lesní stráž žádné takové možnosti nemá. Možná, že pokud by tomu tak bylo, byl by o tuto funkci veřejného činitele o něco větší zájem, a lesy nacházející se v České republice by vypadaly o něco lépe, než jak je tomu právě teď a tady.

V přímé souvislosti s lesní stráží je v rámci polské právní úpravy více než zajímavé její spojení s potíráním trestných činů, neboť v rámci české právní úpravy se lesní stráž zabývá řešením přestupků, ale řešení trestných činů nespadá do jejích kompetencí.

Co se týče vymezení toho, co si může lesní stráž při výkonu své služby dovolit, tak to polská právní úprava uvádí poměrně širěji nežli česká právní úprava, avšak s ohledem na výše uvedené skutečnosti to není ničím překvapujícím, neboť polská právní úprava je povětšinou přísnější a detailnější nežli česká právní úprava. Zajímavá je však v rámci této problematiky možnost mít u sebe střelnou zbraň, a při vzniku určitých okolností také možnost jejího použití v rámci Polské republiky.

Celkově se domnívám, že polská lesní stráž má v rámci obecného užívání lesa poněkud lepší postavení než v případě české lesní stráže, neboť ta se musí mnohdy spolehnout spíše na pomoc Policie České republiky, neboť nemá tak významná oprávnění, která přiznává polská právní úprava své lesní strážci.

¹⁵⁸ Art. 47 ust. 5 ustawy o lasach

¹⁵⁹ Art. 47 ust. 3b ustawy o lasach

7.5 Právní odpovědnost při obecném užívání lesa

Ustawa o lasach neupravuje přímo správní přestupky, avšak s právní odpovědností obecně počítá, neboť v některých ustanoveních uvádí odkazy na jiné zákony, tj. například občanský zákoník nebo trestní zákoník.

Správní odpovědnost, tj. odpovědnost za přestupky, není v rámci ustawy o lasach řešena přímo, což bylo uvedeno již výše, avšak při pohledu do komentáře je jasné její stanovení. V rámci této problematiky má navrch česká právní úprava, neboť lesní zákon se této problematice věnuje přímo, a to i v souvislosti s obecným užíváním lesa.

Ohledně odpovědnosti za škodu uvádí art. 11 ustawy o lasach tu skutečnost, že organizační jednotka, fyzická nebo právnická osoba zodpovědná za škody vzniklé v lesích, je povinna zjednat nápravu, a to dle zásad vymezených občanským zákoníkem. Česká právní úprava oproti tomu upravuje také odpovědnost za újmu, která ve specifických případech vyplývá přímo z lesního zákona.

Samozřejmě, že polská právní úprava v souvislosti s trestněprávní odpovědností uvádí potírání trestných činů a přestupků ve sféře lesního škůdcovství a výkon jiných úkolů v oblasti ochrany majetku ze strany lesních strážníků. V některých ustanoveních zároveň přímo odkazuje na trestní zákoník. V rámci české právní úpravy tomu tak není, a je nutné ji dovést v rámci jednotlivých souvislostí.

8. Závěr

Cílem této diplomové práce byla jednak charakteristika právního institutu obecného užívání lesa, jednak vymezení práv a povinností v rámci obecného užívání lesa, a v neposlední řadě také komparace české právní úpravy s polskou právní úpravou v rámci obecného užívání lesa.

Les tedy v rámci právního světa představuje poměrně specifický ekosystém, jehož součástí jsou jednak stromy a keře lesních dřevin, jednak lesní a jiné pozemky, jejichž cílem je plnění funkcí lesa. Co se týče jeho funkcí, je nutné věnovat pozornost zejména těm produkčním, tj. produkci dřeva a lesních plodů, neboť právě ty představují velký přínos pro společnost. V rámci této diplomové práce však byla hlavní funkce rekreační, neboť právě ta je velmi úzce spjata s obecným užíváním lesa.

Obecné užívání lesa lze charakterizovat několika způsoby. V základě se jedná o představitele kategorie obecného užívání v rámci veřejného užívání, což je správněprávní institut, kde dochází k užívání věci veřejné ze strany adresátů, a to bezplatně, přičemž s ním může být spojena určitá poplatková povinnost. Obecné užívání má však jednu specifickou vlastnost, neboť je možné užívání předem neurčeným okruhem adresátů, a to klidně zároveň. Zároveň je však nutné říci, že při obecném užívání lesa vstupuje do popředí zásada demokratizace užívání lesa.

Ve vztahu ke stanovení práv a povinností v rámci obecného užívání lesa je třeba zmínit, že zde přicházejí na řadu spíše povinnosti a zákazy, neboť právě ty jsou potřebné k nastavení pevných mantinelů. Tato pravidla však platí pro všechny, což tedy vede k tomu, že se právní úprava obecného užívání lesa nevztahuje jen na jeho návštěvníky, ale také například na vlastníky lesů nebo lesní stráž.

Pokud však kdokoli, komu je ze strany zákona přiznáno nějaké právo nebo stanovena určitá povinnost, překročí vymezené limity, nebo se dokonce úmyslně chová jinak, než jak by se chovat měl, je možné jeho postižení. V rámci právní odpovědnosti při obecném užívání lesa přicházejí v úvahu zejména následující druhy odpovědnosti: správněprávní odpovědnost, trestněprávní odpovědnost a odpovědnost za škodu a újmu.

Co se týče komparace polské právní úpravy s českou právní úpravou, vychází mi z toho jedině. Polská právní úprava je v mnoha ohledech přísnější. Tato skutečnost je viditelná zejména na možnosti zákazu vstupu do soukromého lesa, ochraně zvířete a ptactva v rámci obecného užívání lesa nebo oprávnění použít donucovací prostředky ze strany lesní strážce. Zároveň je nutné dodat, že je také v mnoha případech propracovanější, neboť je zde zakotvena jak eventualita výmazu lesa z kategorie ochranných lesů, tak možnost průmyslového sběru plodů lesního podrostu, kam jsou řazeny i houby, ale i upřesnění toho, na jakých místech může včelař ponechat včelín.

Ve vztahu k české právní úpravě je tak tedy třeba nutné zmínit, že je vhodná novelizace lesního zákona, a to hned z několika důvodů. Nejprve jde nemožnost výmazu lesa z kategorie, do které byl již jednou zařazen, přičemž tato skutečnost znemožňuje jeho adekvátní ochranu. Následně se jedná o problematiku sběru lesních plodů, která není v rámci lesní zákona zcela jasná, a její úprava je nutná jednak z důvodu přesného vymezení pojmu lesních plodů, jednak pro možnost postihu za překročení povoleného množství. V neposlední řadě jde také o zlepšení právního postavení lesní strážce v rámci obecného užívání lesa, neboť v praxi se mnohdy tyto osoby musí spolehnout na pomoc ze strany Policie České republiky.

Seznam použitých zdrojů

Odborné publikace

- 1) DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. xlvii, 629 s. Právnické učebnice; 90. ISBN 978-80-7400-338-7.
- 2) DANECKA, Daria a Wojciech RADECKI. Ustawa o lasach. Komentarz. 3. vydání. Varšava: Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021. 555 stran. ISBN 978-83-8223-548-7.
- 3) DROBNÍK, Jaroslav a DVOŘÁK, Petr. Lesní zákon: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xii, 290 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-425-3.
- 4) HENDRYCH, Dušan et al. Právnický slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. (dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhf64zrgu&tocid=nnptembqhf64zrgu>)
- 5) JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. Právo životního prostředí: obecná část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 715 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 531. ISBN 978-80-210-8366-0.
- 6) JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. Právo životního prostředí: zvláštní část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 623 stran. Učebnice Právnické fakulty MU; sv. č. 527. ISBN 978-80-210-8041-6.
- 7) KOPECKÝ, Martin. Správní právo: obecná část. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. xxxiv, 539 stran. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-820-7.
- 8) PEKÁREK, Milan a kol. Právo životního prostředí. 2. díl. 2., přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 379 s. Edice učebnic; č. 377, 396. ISBN 80-210-3978-7.
- 9) STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. 591 s. ISBN 80-7201-609-1.

Právní předpisy

- 1) Protokol č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod

- 2) Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
- 3) Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky
- 4) Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (polský zákon o lesích)
- 5) Vyhláška č. 433/2001 Sb., vyhláška Ministerstva zemědělství, kterou se stanoví technické požadavky pro stavby pro plnění funkcí lesa
- 6) Zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti
- 7) Zákon č. 50/1976 Sb., stavební zákon
- 8) Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí
- 9) Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- 10) Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon)
- 11) Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích
- 12) Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze
- 13) Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení a nápravě ekologické újmy
- 14) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- 15) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- 16) Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
- 17) Zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích
- 18) Zákon České národní rady č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa

Judikatura

- 1) Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 618/2001 ze dne 25. 2. 2003 (dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/25-cdo-618-2001>)
- 2) Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 449/2005 ze dne 22. 2. 2006 (dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/33-odo-449-2005>)
- 3) Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. II ÚS 268/06 ze dne 9. 1. 2008 (dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-268-06>)
- 4) Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2819/2011 ze dne 28. 2. 2013 (dostupné z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo2819/2011>)
- 5) Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. Cdo 2358/2013 ze dne 2. 4. 2014 (dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/25-cdo-2358-2013>)

Elektronické zdroje

- 1) <https://eagri.cz/public/web/mze/lesy/lesnictvi/mezinarodni-rok-lesu-2011/tema-mesice/les-a-jeho-funkce.html>
- 2) <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7geyf6427gm3dg&groupIndex=0&rowIndex=0#>
- 3) <http://www.bulletin-advokacie.cz/lesni-cesty>
- 4) <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/odpovednost-vlastniku-lesu-vuci-navstevnikum-lesu/>
- 5) <https://www.epravo.cz/top/clanky/obecne-uzivani-lesa-8633.html>
- 6) <https://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-78-1999/lesnicka-prace-c-1-99/zakladni-principy-lesniho-prava-v-sousednich-zemich-i>
- 7) <https://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-78-1999/lesnicka-prace-c-2-99/zakladni-principy-lesniho-prava-v-sousednich-zemich-ii>
- 8) <https://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-80-2001/lesnicka-prace-c-3-01/nekolik-poznamek-k-pojmu-les-podle-2-pism-a-lesniho-zakona>
- 9) <https://www.mezistromy.cz/ekosystem-lesa/funkce-lesa/odborny>

Resume

The thesis is focused on the general use of the forest. The forest is a relatively specific part of environmental law. This thesis is divided into six main chapters.

First, the author defines the concept of the forest from a legal point of view, especially in the connection with the forest act. Subsequently, the author defines the characterization of public use as an institute of administrative law. Furthermore, author defines the characteristics of the general use of the forest, while pointing to the fundamental rights and obligations that arise from forest act.

Subsequently, the author pays an attention to the detailed definition of rights and obligations in the context of general usage and explanation of any shortcomings in the law. Furthermore, author is dedicated to establishing legal liability within general use of forest, especially in the connection with forest act, the civil code and the criminal code. Last, author focuses attention on the comparison of the polish legislation with the czech legislation.

The aim was to find out, in particular, how the rules are laid down in the context of general use of forest, what happens if they are breached, and as is the case under the polish legislation. It can be said that in the context of general forest use, obligations and prohibitions prevail rather than diversity of entitlements. At the same time, it should be noted that if someone exceeds the limits defined in the context of general forest use, they will commit an offence rather than a criminal offence. As far as the polish legislation is concerned, it is more stringent.

The work should be beneficial both for a better understanding of the applicable statutory rules for general forest use, both under the forestry act and other laws related to this issue. It is also impossible to forget the comparison of the czech legislation with the polish legislation.

The legal framework is up to 31. 3. 2022.